WIJ, BEREN

EINDELIJK ONS ECHTE VERHAAL

Van Lotte Stegeman zijn bij Luitingh-Sijthoff ook verschenen:

Groene voeten
Beestachtige buren
De eenhoorn en andere fantastische dieren die ooit leefden
Groene helden van het dierenrijk (samen met Marieke ten Berge)
Ik voel ik voel wat jij niet ziet – Over jaloerse apen, bange honden en schatten van ratten
Slimmer dan je denkt – Over snuggere mieren, briljante gordeldieren en een hengst die aan hoofdrekenen deed
(Bekroond met een Zilveren Griffel 2025)

Lotte Stegeman & Marieke ten Berge

WIJ, BEREN

EINDELIJK ONS ECHTE VERHAAL

LUITINGH-SIJTHOFF

Volg onze auteurs en boeken ook online.

lsuitgeverij

De auteur ontving voor het schrijven van dit boek een projectsubsidie van het Nederlands Letterenfonds.

Deze uitgave is mede tot stand gekomen met een subsidie van het Nederlands Letterenfonds.

Nederlands letterenfonds dutch foundation for literature

Eerste druk, mei 2025
Tweede druk, oktober 2025

Tekst © 2025 Lotte Stegeman
Illustraties © 2025 Marieke ten Berge
Uitgave van uitgeverij Luitingh-Sijthoff bv, Amsterdam
Alle rechten voorbehouden. Tekst- en datamining zijn niet toegestaan.
Omslagontwerp en opmaak binnenwerk Nanja Toebak

ISBN 978 90 210 5260 1
NUR 223

www.lottestegeman.com
www.marieketenberge.nl
www.lsuitgeverij.nl
www.boekenwereld.com

Uitgeverij Luitingh-Sijthoff vindt het belangrijk om op milieuvriendelijke en verantwoorde wijze met natuurlijke bronnen om te gaan. Bij de productie van dit boek is daarom gebruikgemaakt van papier waarvan het zeker is dat dit niet tot bosvernietiging heeft geleid.

ZORG A.U.B. GOED VOOR DEZE BEER. BEDANKT.

– Uit: *Een beer genaamd Paddington*, Michael Bond

INHOUD

1 WAAROM JE EEN BERENBOEK IN JE HAND HEBT 9

Hoi 10

Q&A 14

Onze familie 17

Wat alle beren gemeen hebben 18

Waarom wij beren briljant zijn 21

Hier wonen wij 24

2 ALLE BEREN VERZAMELEN 27

Beer 1 Honingbeer: ons fluwelen stuiterballetje 28

Beer 2 Lippenbeer: de van-zich-af-bijt-beer 36

Beer 3 Amerikaanse zwarte beer: een wilde buur 44

Beer 4 Brilbeer: het muurbloempje 52

Beer 5 Reuzenpanda: niet zo zwart-wit 60

Beer 6 IJsbeer: onze klimaatmascotte 68

Beer 7 Kraagbeer: een levend tankstation 78

Beer 8 Bruine beer: ik 86

3 OVER ONZE OPA'S EN OMA'S EN ZO 95

Beerbeesten en grotten vol botten 96

Meer dan een doodgewone beer 99

Klassieke kaskrakers 102

Beroemde beren die echt bestonden 104
De bleke beer van de koning 105
Het vreselijke verhaal achter jouw knuffelbeer 106
Weesbeertje Winnipeg 107
Eén hondje, 20 dollar 108

4 JULLIE, MENSEN 109
We lijken op elkaar, jij en ik 110
Wensenlijstje 112

5 WAT JE VERDER OVER BEREN KUNT LEREN 117
Berenpaspoorten 118

6 DE NEPPERS 135
Beren die geen beren zijn 136

WOORD VAN DANK 139

DEEL I

WAAROM JE EEN BERENBOEK IN JE HAND HEBT

HOI

WIJ ZIJN SMERIG, WREED, BLOEDDORSTIG EN VERSCHRIKKELIJK.

Zo. Heb ik nu je aandacht?

Ik ben een bruine beer. Zo een die je soms ziet in gruwelijke films. Dan zijn we brullende monsters met reusachtige klauwen en een open bek vol kwijl en vlijmscherpe tanden, die zielige mensen achtervolgen en verslinden. O, en in het nieuws komen we ook vaak heel bloeddorstig over. Elk opstootje waar wij bij betrokken zijn, wordt onder een vergrootglas gelegd.

Of misschien denk jij bij beren juist aan gezellige knuffelbeesten. Je weet wel, met zo'n zachte vacht, schattige oortjes en ogen als dropjes in een kogelronde kop. Je vindt ons in tekenfilms en prentenboeken. Daar zitten we dan vaak in piepkleine huisjes op veel te kleine stoeltjes aan een te klein tafeltje met een kleedje en een pot honing erop.

Daar kun je ons dus van kennen.
Al ken je ons dan niet echt, want er klopt vaak geen hout van.

Het is tijd voor ons echte verhaal. Waar dus wél een hout van klopt.

Ik voer het woord in dit boek. Misschien denk je: waarom jij? Waarom niet de panda of de ijsbeer of zo? Dat zit zo: we zijn op

de wereld met acht beersoorten. En een boel ondersoorten, maar als we die ook nog allemaal een stem gaan geven wordt het hier een puinhoop. We houden het dus bij acht. De Amerikaanse zwarte beer, de brilbeer, de lippenbeer, de pandabeer, de ijsbeer, de honingbeer, de kraagbeer en ik: de bruine beer.

Toen we het rijtje afgingen om te kijken wie het woord zou doen, werd er al snel veel duidelijk. Het ging ongeveer zo:

De lippenbeer mompelde iets wat leek op: 'Weg met dat boek.'
Eerlijk gezegd waren we stiekem wel blij dat hij niet het voortouw wilde nemen. Lippenberen kunnen best ongezellig uit de hoek komen en het moet hier wel een béétje leuk blijven.

De panda zei: 'Neuh, geen energie voor.'
Eerlijk gezegd waren we daar ook blij mee. We durfden hem dit boek niet toe te vertrouwen, want dan zou het er over zestig jaar nog niet zijn. En dat is niet omdat de panda lui is, hè? Laten we dat vooropstellen. Maar daar zal hij het zelf ook nog wel over hebben.

De brilbeer hield zich muisstil, die durft zoiets niet. IJsberen moeten al zo vaak op de voorgrond staan. Een honingbeer wil al net zomin als een brilbeer de aandacht trekken. En best veel kraagberen zitten achter de tralies, die hebben wel wat anders aan hun kop.

Ik bleef dus samen met de Amerikaanse zwarte beer over. Met ons gaat het oké. Veel mensen zijn (terecht) banger voor mij dan voor de zwarte beer. Die is wat 'laagdrempeliger' en 'toegankelijker', vinden ze. Ik maak meer indruk omdat ik zo groot ben. En we willen indruk maken met dit boek. Dus werd ik het. Daar kon de rest ook prima mee leven.

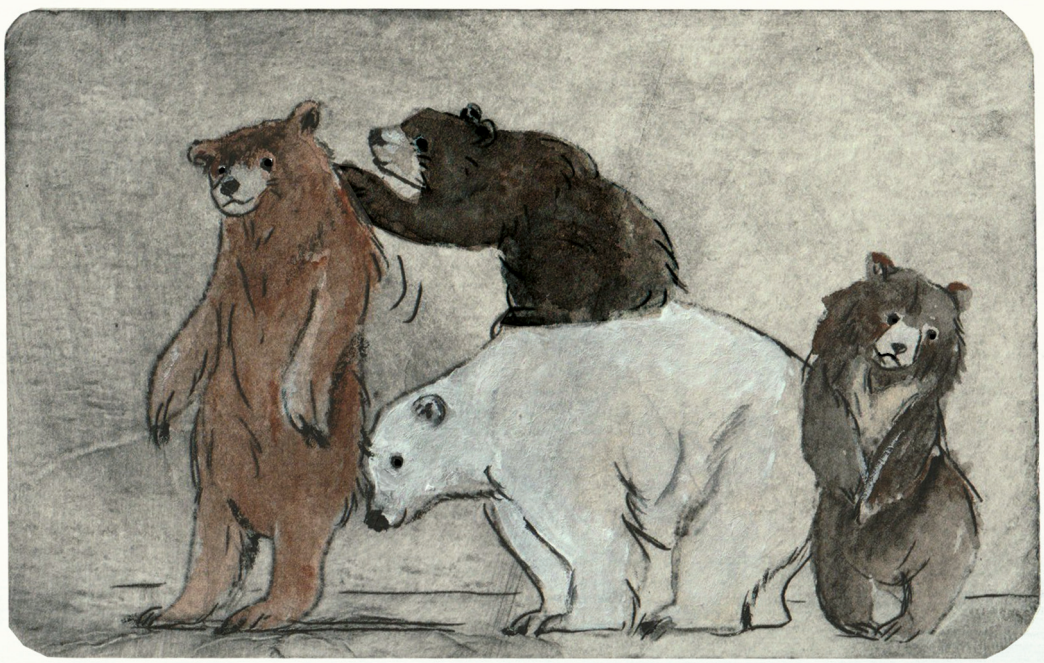

Q&A

Ik begin met een Q&A: dat is wanneer je alvast antwoorden geeft op vragen die mensen misschien hebben.

WAAROM WILLEN JULLIE EEN BERENBOEK?

Goede vraag, zeg. Er is ook een goed antwoord: omdat het nodig is. Het gaat met veel beren niet zo goed. We verliezen onze bossen en ijsschotsen, er wordt op ons gejaagd, we worden opgesloten, en zo kan ik nog even doorgaan. Sommige van ons kunnen weleens gaan uitsterven en dat is de schuld van mensen. Sorry, leuker kan ik het niet maken. En het lijkt ons niet de bedoeling dat we uitsterven. Niet alleen omdat we net zo goed recht hebben om te bestaan, maar ook omdat we ervoor zorgen dat de natuur gezond blijft. We ruimen

troep op, zoals karkassen van dieren, we jagen waardoor er van bepaalde diersoorten niet te veel komen, en we zorgen dat er nieuwe bomen worden geplant (daar vertellen we later nog wel meer over).

HOE MOET DIT BOEK DAN HELPEN?

Weer zo'n goede vraag. De meeste mensen kénnen sommige beersoorten amper. Ze weten dus ook niet hoe ze met ons om moeten gaan. Ja, dat is vragen om problemen. We botsen steeds vaker (bijna letterlijk) met mensen. Dat is logisch en het is niet onze schuld. Het gebeurt omdat jullie steeds dichter bij beren in de buurt leven. Maar als je ons een beetje snapt, vind je ons vast bijzonder genoeg om ons onze gang te laten gaan en dat uitsterfgedoe te voorkomen. Vandaar.

SORRY HOOR, MAAR BEREN ZIJN TOCH AL HEEL BEKEND?

Dat zal allemaal best. Maar lang niet altijd op de goede manier. Mensen bazuinen al eeuwenlang de wildste verhalen over ons rond. In 1607 schreef Edward Topsell, een Engelse schrijver, bijvoorbeeld een boek met de titel *De geschiedenis van beesten met vier poten*. Dat was sowieso een raar verhaal. Het ging over allemaal verschillende dieren en leek op een encyclopedie,

maar er klopte niks van. Hij had veel fantasie, die Edward. Weet je wat hij over ons schreef? Dat we smerig zijn, en misvormd, wreed, vreselijk, hebzuchtig, bloeddorstig, log en verschrikkelijk. Ik verzin dit niet. Dit is dus hoe je onterecht een slechte reputatie krijgt.

Nog een ander voorbeeld: als je een boekwinkel in wandelt, vooral in een gebied waar ook beren leven, moet je op de afdeling voor volwassenen eens kijken naar de boeken over ons. Wat denk je? De meeste gaan over berenaanvallen en over jagen op beren en zo. Maar een paar gaan over wie we zijn. Zo krijgen we vanzelf een slechte naam. We hebben onze buik vol van leugenachtige beledigingen.

NOEM NOG EENS EEN PAAR LEUGENACHTIGE BELEDIGINGEN DAN?

Beren zijn monsters.
(Meestal niet. We bedoelen het niet slecht.)

Beren zijn schattig en knuffelig.
(Dat nou ook weer niet. Vooral jonge beren zien er schattig uit, maar ook zij kunnen onuitstaanbare ettertjes zijn. Net als jouw puppy of je kleine zusje.)

Een reuzenpanda is geen beer.
(Een reuzenpanda is zeker wel een beer.)

Een koala is een beer.
(Een koala is helemaal geen beer.)

Een ijsbeer is wit.
(Fout. Dat zou iedereen inmiddels kunnen weten. Maar in dit boek legt hij het nog één keer uit.)

Beren zijn dol op honing.
(Ja oké, dat is waar. Maar misschien nog wel meer op de larven die erin zitten.)

Alle beren houden een winterslaap.
(Niet waar.)

Als je een beer ziet, moet je rennen voor je leven.
(Nee. Nee! Dat is zelfs een heel slecht idee.)

Als je een beer ziet, moet je altijd doodstil op de grond gaan liggen. (Dat zou voor ons ideaal zijn, maar eerlijk is eerlijk: ook niet altijd waar.)

Beren kunnen je met huid en haar verslinden. (Heel soms is er een rotte appel die het voor de rest verpest. Maar echt, het gebeurt niet vaak.)

Beren zijn de dodelijkste dieren op aarde. (Totale onzin. Er gaan veel meer mensen dood door een muggenbeet, hondenaanval of zelfs een blikseminslag. Wereldwijd worden er elk jaar meer dan 700.000 mensen gedood door een mug. 475.000 worden er vermoord door een mens, met opzet dus. Als je een van de dodelijkste diersoorten op aarde wilt zien, moet je dus in de spiegel kijken. Ja, sorry, maar dat is gewoon zo. Jaarlijks gaat maar een handjevol mensen dood door een berenaanval. Misschien een stuk of 40 of zo. Natuurlijk, er zíjn ook veel meer mensen en muggen dan beren. Maar dit zijn wel gewoon de cijfers zoals ze zijn. Verderop in dit boek lees je trouwens meer over die zeldzame botsingen tussen mensen en ons.)

OKÉ. HEFTIG. MAAR HOE WEET IK DAN WAT WEL EN NIET WAAR IS?

Daar is dit boek dus voor! Je vindt hier alles wat je over ons moet weten. Elke beersoort krijgt een eigen hoofdstuk. Want de ene soort is de andere niet. Ik ben geen lippenbeer en een lippenbeer is geen ijsbeer en een ijsbeer is geen panda en een panda is geen honingbeer en een honingbeer is geen kraagbeer en een kraagbeer is geen brilbeer en een brilbeer is geen bruine beer en een bruine beer is geen zwarte beer. Wij zijn acht heel verschillende soorten.

PS De ene bruine beer is ook de andere niet. Net als mensen hebben ook beren allemaal verschillende karakters. Dat snap je. Maar als je wilt dat alle beren van de wereld iets over zichzelf vertellen, dan mag je dat lekker zelf gaan regelen.

ONZE FAMILIE

URSIDAE

AILUROPODINAE
reuzenpanda

TREMARCTINAE
brilbeer

URSINAE
ijsbeer
honingbeer
bruine beer
lippenbeer
Amerikaanse zwarte beer
kraagbeer

WAT ALLE BEREN GEMEEN HEBBEN

Oké, wij beren zijn niet alleen maar heel verschillend. In sommige opzichten lijken we op elkaar. We zijn niet voor niets lid van dezelfde familie. Hier een paar dingen die alle beren gemeen hebben:

Van sneeuwbergen of rivierbeddingen af glijden, koprollen maken, in bomen klimmen, verstoppertje spelen... Beren ♥ spelen. Vooral onze jongen.

We leven het liefst alleen, behalve moeders met kleintjes. Elke beer heeft een eigen territorium, een plek die een beetje van hem of haar alleen is.

We kunnen heel goed ruiken, vaak beter dan een bloedhond (en die kan ruiken, joh!). Dat is superbelangrijk voor ons, want we vinden eten met onze neus. En we ruiken gevaar, zoals mensen die te dicht in onze buurt komen. Maar we gebruiken geur ook om met andere beren te 'praten' zonder ze tegen te hoeven komen.

We hebben gevoelige oren waar we ook heel hoge geluidjes mee kunnen opvangen.

Mensen denken vaak dat we slecht zien, maar dat valt wel mee. We zien ook wel een paar kleuren, wat handig is als we zoeken naar bessen en vruchten, want die vallen vaak op door hun kleur.

We zijn ijzersterk en hebben een ongelooflijk uithoudingsvermogen.

We lijken een beetje sloom en onhandig, maar schijn bedriegt (meestal). We kunnen allemaal keihard rennen en de meeste van ons zijn supergoede zwemmers en klimmers.

We hebben brede platvoeten, met vijf tenen (de panda heeft aan zijn voorpoten nog een extra duim) en klauwen die we niet kunnen intrekken.

We hebben een kort staartje, een korte nek en een grote kop (hoewel de kop van een ijsbeer best klein is in verhouding tot de rest van zijn lijf).

De onderkant van onze poten is bloot. Daardoor kunnen we makkelijker in bomen klimmen. (Panda's en ijsberen hebben trouwens wel harige voeten, een soort warme antislipwanten.)

Onze voorpoten zijn korter dan onze achterpoten en staan een beetje naar binnen gekeerd. We lopen allemaal op vier poten. Maar we kunnen met alleen de achterste al ons hele gewicht dragen. We kunnen er zelfs op staan en wandelen.

We zijn allemaal briljant. Zo briljant dat ik er een heel hoofdstuk mee kon vullen. Dus dat heb ik gedaan.

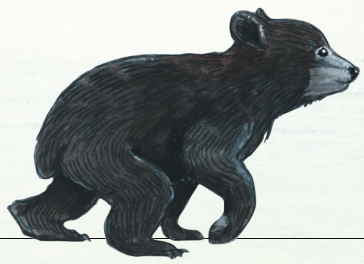

WAAROM WIJ BEREN BRILJANT ZIJN

Mensen zijn slim. Daar hoor je mij niet over. Maar wij beren ook. We zijn supernieuwsgierig, leren razendsnel en hebben een geweldig geheugen. Grootte zegt lang niet alles, maar ons brein is reusachtig vergeleken met ons lijf. Veel mensen die ons bestuderen, zeggen dat bruine beren net zo slim zijn als sommige mensapen.

Mocht je nog steeds twijfelen aan onze intelligentie, dan moet je deze voorbeelden lezen. Als ik ze zo zwart op wit zie staan, ben ik er zélf opnieuw van onder de indruk. Goh.

We kunnen afwegingen maken. Zo van: ik kan nu beter weer naar die ene waterval gaan, want vorige keer was daar veel vis. Of: ik ga dat vreemde, glurende wezen daar niet aanvallen, want misschien raak ik dan zelf wel gewond en dat is geen goed idee.

We hebben geniale jachttechnieken waar echt over nagedacht is. Ik doe zelf bijvoorbeeld soms alsof ik een enorme steen in het water ben. Vissen hebben me dan niet in de gaten. Die zwemmen rakelings langs me waardoor ik ze gewoon – hup! – uit het water kan plukken. Er bestaan ook ijsberen die zich verstoppen achter ijsblokken, wachtend tot er een nietsvermoedende zeehond opduikt. Er zijn er zelfs bij die met hun poot hun zwarte neus verbergen, zodat ze minder opvallen. O, en ijsberen slaan soms ook een walrus op zijn kop met een steen. Beetje bruut, klopt. Maar wel slim.

Je kunt ons allemaal trucjes aanleren. Dat hebben duizenden beren in gevangenschap de afgelopen paar honderd jaar bewezen. We kunnen hele circusoptredens uit de grond stampen als we willen. Dat willen we helemaal niet, we hebben een gruwelijke hekel aan optreden. Ik zeg het alleen even om te laten zien hoe slim we zijn.

Zwarte beren in een dierentuin deden een keer mee aan een experiment. Met hun snuit of poot moesten ze op een computerscherm afbeeldingen in groepjes indelen. Ze moesten bijvoorbeeld laten zien dat ze beren en mensen uit elkaar konden houden, maar ook reptielen en auto's. En natuurlijk: beren zijn ook niet gek! Ze slaagden met vlag en wimpel.

Hoewel we groot zijn, kunnen we ons heel goed verstoppen voor mensen. Beren die een winterslaap houden duiken bijvoorbeeld vaak hun hol in tijdens een sneeuwstorm, zodat hun sporen door de vlokken snel weer verdwijnen. We zijn sowieso goed in onze sporen uitwissen. Bijvoorbeeld door expres in water te lopen of op ons pad soms even een sprongetje opzij te doen.

Je moest eens weten hoe slim we uit de hoek komen als het eten oplevert. Amerikaanse zwarte beren zijn heel getalenteerde dieven. Ze kunnen autodeuren, deksels, dopjes en blikjes openmaken alsof ze nooit anders hebben gedaan.

We gebruiken ook gereedschap. Ik pak bijvoorbeeld vaak stenen uit het water waarmee ik dan over mijn nek en snuit wrijf. Fijn tegen jeuk en huidirritatie, en ik haal er meteen vieze etensrestjes vis mee uit mijn vacht.

Beren gebruiken bomen soms als ruggenkrabber. Maar nog belangrijker is dat we luchtjes achterlaten door tegen zo'n boom te schuren. Zo kunnen we

met elkaar praten zonder elkaar tegen te komen. Want andere beren ruiken er van alles in. Of de beer een mannetje of vrouwtje is bijvoorbeeld, en hoe dominant hij of zij is. Absolute winnaar 'boompraten' is de mannetjespanda. Die doet een handstand tegen een boom zodat hij er zo hoog mogelijk tegenaan kan plassen. Hoe hoger, hoe groter die beer is en hoe aantrekkelijker hij is voor een vrouwtje. Slim. IJsberen doen niet aan boomschuren trouwens. Waar zij wonen staan niet eens bomen. Net als veel andere beren laten zij boodschappen achter met hun poten. IJsbeermannetjes speuren naar vrouwtjes door te snuffelen aan pootafdrukken.

IJSBEER

Zie pagina 68

AMERIKAANSE ZWARTE BEER

Zie pagina 44

BRILBEER

Zie pagina 52

HIER WONEN WIJ

Hier wonen we. En op nog veel andere plekken ook, trouwens. Daarover lees je meer in onze paspoorten op pagina 118 en verder.

BRUINE BEER
Zie pagina 86
REUZENPANDA
Zie pagina 60
KRAAGBEER
Zie pagina 78
LIPPENBEER
Zie pagina 36
HONINGBEER
Zie pagina 28

DEEL 2

ALLE BEREN VERZAMELEN

Oké. We gaan ons voorstellen, beer voor beer. Verwacht weinig standaardfeitjes. Hoeveel we wegen, hoe oud we gemiddeld worden, wat ons lievelingseten is en meer van dat soort dingen kun je achter in dit boek opzoeken. Hier vertellen we ons eigen verhaal en laten we die saaiere zaken zitten.

BEER 1
ONS FLUWELEN STUITERBALLETJE

Och, daar is-ie, de allerkleinste van de groep. De zachtste en zoetste van allemaal. Dit ukje is altijd druk, altijd bezig en meestal goed-gehumeurd. Behalve als je hem lastigvalt, dan is ons snoetje ineens monsterlijker dan de kwaadste ijsbeer. Moet je hem maar met rust laten.

O ja, dit ligt nogal gevoelig, maar ik wil het toch even zeggen: een honingbeer is geen mens in een berenpak. Dat denken mensen soms. Een tijdje geleden gingen beelden van honingberen uit een Chinese dierentuin de wereld over. Dit beestje kan namelijk heel goed rechtop staan en dan lijkt het net alsof het een te grote onesie aan-heeft die loshangt bij zijn billen. Maar dat wil niet zeggen dat het huidje van een honingbeer een nepberenpak is! Rare mensen, met hun rare fantasie.

Kom maar uit de schaduw, honingbeer! Je mag als eerste!

HONINGBEER

Helarctos malayanus

Ja, daar ben ik. Dank je wel voor deze aankondiging. Je zegt het goed, dat ik uit de schaduw moet komen. Ik blijf meestal liever op de achtergrond. Onder de beren ben ik ook maar een kleintje. Iets meer dan een meter, het formaat van een grote hond. Maar ja, ik ben inderdaad net zozeer beer als die andere zeven soorten.

Ik heb een paar belangrijke dingen over mezelf op een rijtje gezet. Stomme en leuke. Ik begin met de stomme, dan hebben we die maar gehad.

VRIJHEID BLIJHEID

Om maar met de deur in huis te vallen: ik ben claustrofobisch. Je moet me niet opsluiten. Daar kan ik niet tegen, echt niet. Ik ben gewend om vrij rond te hobbelen in de regenwouden van Zuidoost-Azië. Ik wil kunnen spelen. Kortom: ik heb ruimte nodig. Stop mij in een kooi en ik ga door het lint. Serieus, ik ben behoorlijk lief, maar dan niet. Dan sloop ik alles om me heen. Om te ontsnappen zou ik mijn eigen vastgeketende poot er nog af trekken. Sterker nog, dat doen honingberen soms. Dat is bewezen met wildcamera's. Dan zie je ineens een honingbeer op drie poten voorbij hinken. Maar dat is dan wel een vríje honingbeer. Ja, ik denk dat dit wel bijzonder is aan ons. Begrijp me niet verkeerd, geen enkele beer houdt ervan om opgesloten te zitten. Maar wij zijn misschien wel de enige soort die zichzelf iets aandoet om vrij te komen.

Net als andere beren doe ik hartstikke mijn best om mensen te ontwijken, en dat lukt bijna altijd. Vraag een gemiddelde inwoner van Indonesië of die mij weleens heeft gezien en hij zal zijn hoofd schudden. Veel mensen die bij ons in de buurt wonen, weten niet eens dat we bestaan.

Apen? *Ja hoor, kennen we allemaal.*
Slangen? *Tuurlijk, joh.*
Honingberen? *Eh, hoe zeg je?*

Geeft niet, missie geslaagd: wij schitteren het liefst door afwezigheid. Misschien dat we daarom extra wild worden als een mens ons gevangenneemt. We zijn totaal niet gewend dat je ook maar in onze buurt komt.

HOE MIJN NEUS ME HELPT

Ik hou niet van mensen, maar zelfs mijn soortgenoten hoef ik niet per se van dichtbij te zien. Dat is ook nergens voor nodig. Wij honingberen blinken enorm uit in één ding, en dat is ruiken. Geuren zijn onze woorden. Mijn neus vangt alles op. Echt alles. Als ik over een bospaadje loop, kan ik ruiken welke beren daar eerder waren. We weten precies met wie we ons bos delen. Ik kan zomaar vijf berenburen hebben en die ken ik dan door en door; ik weet precies wie ik stom vind en wie aardig. Ideaal. Soms komen we elkaar tegen, bijvoorbeeld bij een berg eten. Een paar maanden geleden hingen een paar doerianbomen in de buurt vol met vruchten. Heerlijk zijn die, en dan wemelt het daar dus van de etende honingberen. Prima. Zodra we gegeten hebben, gaan we allemaal weer onze eigen weg.

'WACHT EVEN, HONINGBEERTJE. DIT IS NIET STOM TOCH, VAN DIE DOERIANS?'
'NEE, HELEMAAL NIET. IK BEN DUS NU AL AANGEKOMEN BIJ DE LEUKE DINGEN.'
'WEL HANDIG ALS JE DAT DAN EVEN ZEGT.'
'O JA.'

ALTIJD ETENSTIJD

Nou, ik was nu dus al begonnen aan de leuke dingen. Want ik ben dol op doerians en ik hou sowieso ontzettend veel van eten. Ik zie en hoor niet zo goed als ik ruik, maar dat geeft niet. Ik zoek mijn eten ook ruikend en dat is wat ik de hele dag het allerliefst doe. Zodra ik wakker word, stuiter ik al van de energie. Echt, als een berenpsychiater me zou onderzoeken, zou hij waarschijnlijk zeggen dat ik ADHD heb. De paar mensen die de moeite hebben gedaan om me echt te leren kennen, noemen me een stuiterbal of een machine. Omdat ik de hele dag door klim, graaf, breek en sloop. Ik ga dat niet ontkennen. Ik ben een energiebom. Ik sloop een boomstronk om er keverlarven uit te halen en slurp met mijn reuzentong (de langste van alle berentongen) een ondergronds termietennest leeg. Dan hobbel ik verder en ruik ik vruchten in een boom en ga ik daarop af en zo gaat het maar door en door en door. Ik eet geen troep, hè? Ik heb wel smaak. Alleen de beste termieten, larven en fruithapjes wil ik. Ik zoek tot ik het neusje van de zalm vind.

Als het regent, ga ik helemáál los. Ik word superblij van een buitje, dan ben ik echt niet meer te houden. Oké, ooit word ik natuurlijk ook een keer moe. In dat geval doe ik een hazenslaapje op een zelfgemaakt takkenbed in een boom en daarna kom

ik weer in actie – *ding-ding-ding* – tot het avond is. Dan ga ik weer naar boven, naar bed, net als een mens. De ochtend erop begint het van voren af aan: eten, scharrelen, eten en eten.

HUP HONING!

Mijn lange klauwen lijken op klimijzers en daar kan ik uitstekend mee klimmen. Mooi, want in bomen vind ik het allerlekkerste tussendoortje: honing! Ik heb mijn naam niet voor niets. Beer ❤ honing, kan het nog afgezaagder? Sorry, ik vind het gewoon superlekker. Zo heerlijk dat ik niet stop voor ik honing heb. In mijn bos zitten bijennesten meestal in holle boomruimtes verstopt. Ze zijn namelijk van bijen die geen angels hebben. Hun nesten moeten dus verborgen blijven, want de bijen kunnen niet steken als iemand ze aanvalt. Handig. Als ik zo'n nest vind, is het van mij. Kunnen die bijen niks tegen beginnen.

NOG IETS LEUKS

Nou, er is nog meer leuks. Onze soort is dus de kleinste van alle beren. En net als bij mensen is klein soms onhandig maar soms ook juist fijn. Want dan kun je je makkelijker verstoppen, je stoot je kop minder snel en je kunt onder dingen door kruipen waar reuzen van dieren niet onderdoor kunnen en zo. We zijn ook allemaal fluweelzacht, met een heel dichte korte vacht. Op onze borst zit een geelachtige ring of vlek waarvan mensen zeggen dat die eruitziet als een ondergaande zon (al zie ik dat er zelf helemaal niet in). Onze piepkleine jongen hebben die vlek ook al. Ze zijn allemaal uniek. Misschien komen er wat plekjes en sproeten bij tijdens ons leven, maar je kunt elke honingbeer aan zijn eigen vlek herkennen.

Verder zijn die jongen nóg fluweelzachter, en het zijn de schattigste hummeltjes die je ooit hebt gezien. Ja, echt. Als je een pasgeboren broertje of zusje of een puppy of

kitten hebt, dan weet je een beetje hoe het is. Zo'n schatje wil je bijna doodknuffelen. Maar als ze wat groter worden, is het allemaal al snel minder aaibaar. Nou, dat is dus niet zo bij een honingbeer. Die blijft snoezig tot hij een jaar of vijf is.

O, en ken je de uitdrukking 'die stinkt als een beer'? Dat gaat sowieso niet echt over beren volgens mij. Maar het geldt al helemaal niet voor honingberen. We ruiken best wel fris en zoet, al zeg ik het zelf. Heel fijn voor de paar mensen die ons onderzoeken, want een van hun klusjes is om onze drollen in water te zeven. In die zeef blijven dan bijvoorbeeld insectenkopjes en pitten achter, daaraan kunnen ze zien wat we eten. En dat werk is dus niet vies, want zelfs onze poep ruikt lekker. Echt waar.

'JEETJE, WAT EEN
SPRAAKWATERVAL.
DOE EENS RUSTIG, KLEINE.
ADEM IN, ADEM UIT.'
...
'GOED ZO.'
...

NOG IETS STOMS (OEPS)

O wacht, tijdens dat ademhalen bedacht ik me dat ik nog iets heel stoms ben vergeten. Iets wat belangrijk is. Ja, sorry, maar onze toekomst is dus minder zonnig. Mijn grootste zorg? Dat zijn er een paar. Ik zet ze even snel op een rijtje.

ZORG EEN

Vooral in Cambodja, Vietnam en Laos vind je ons nauwelijks meer, want er wordt veel op ons gejaagd. Mensen willen bijvoorbeeld onze gal, dat geelgroene prutje dat in je galblaas zit. Sommigen denken dat ze daar gezonder van worden. Maar ze vergeten dan denk ik even dat wijzelf er niet gezonder van worden. Trouwens, de kraagbeer is een nog veel groter slachtoffer van die galjacht, maar dat zal die je zelf wel uitleggen. O ja, en op ons jagen is verboden in landen als Indonesië en Vietnam, maar het gebeurt toch.

ZORG TWEE EN DRIE INEEN

We hebben nog grotere problemen dan dat jagen. Namelijk dat we steeds meer van ons leefgebied verliezen. We zorgen zelf juist goed voor ons bos, bijvoorbeeld doordat we dood hout slopen, wat beter is

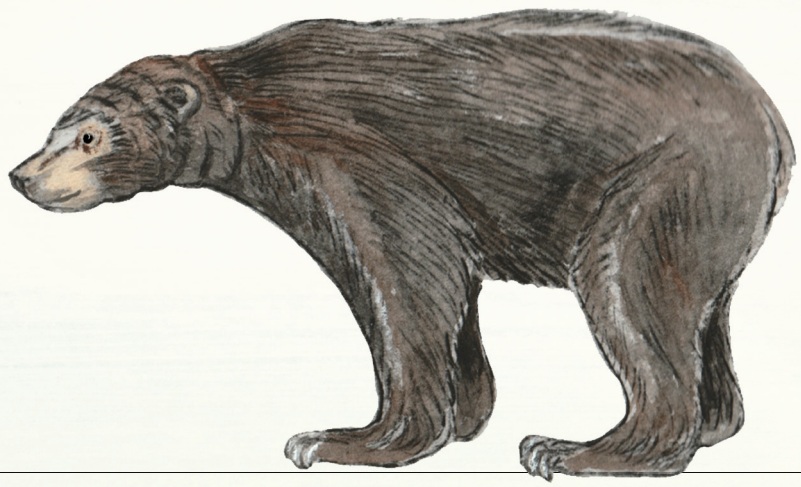

voor de bodem. Borneo, waar veel van ons wonen, bestaat nu nog voor ongeveer 40 procent uit bos. Maar de kans is groot dat daar nog meer wordt omgehakt om plaats te maken voor palmolieplantages en zo. Door mensen zijn er ook meer bosbranden, en door klimaatverandering is het vaker raar weer. Meestal overleven we zo'n brand nog wel. Maar ons eten gaat wel in vlammen op.

POSITIEF POEPVERHAAL

Ik heb nog een positief poepverhaal om mee af te sluiten. Anders wordt het allemaal wel heel stom. Het zit zo: mijn drollen zijn niet alleen fantastisch omdat ze niet stinken. We verspreiden er ook grote zaden van vruchten mee. We slikken ze heel door en poepen ze ergens anders weer net zo compleet uit. En het fijne is: ze zijn zo meteen bemest! Dankzij ons groeien op die poepplekken weer nieuwe bomen en dat is goed voor het hele bos. Graag gedaan!

'HÉ BRUINE, MAG IK NU GAAN? IK HEB INMIDDELS HONGER ALS EEN PAARD.'
'MAAR JE WILDE OOK NOG IETS VERTELLEN OVER HOE JULLIE JE JONGEN OPVOEDEN, TOCH? ALS JE DAT NOG EVEN SNEL DOET, MAG JE DAARNA WEER OP ZOEK NAAR ETEN.'
...
'HONINGBEER? BEN JE DAAR NOG?'
...
'NOU, EH, OP NAAR DE VOLGENDE. EVEN KIJKEN WIE ER NU AAN DE BEURT IS. O JA, AHUM. NIET DE LIEFSTE LEERLING VAN DE KLAS.'

BEER 2
DE VAN-ZICH-AF-BIJT-BEER

Deze beer is níét bepaald het zonnetje in huis. Het is geen katje om zonder handschoenen aan te pakken. Als ik hem in een paar woorden mag omschrijven, kies ik: zorgzaam, speels, maar ook slechtgehumeurd en een tikje agressief. Toch is begrip voor zijn situatie wel terecht. Niet iedereen kan het zich veroorloven om een zacht ei te zijn en deze boze beer heeft ook nog een droevige geschiedenis.

Graag geef ik het woord aan...

... de lippenbeer!

LIPPENBEER

Melursus ursinus

Ja, de lippenbeer hier. Ik ben geen grote fan van mensen. Ik ben bang voor ze, en terecht. Eigenlijk ben ik op de meeste wezens niet zo dol. Behalve andere lippenberen dan, die zijn meestal oké. Eerst dacht ik dus: bekijk het lekker met dat boek, ik doe niet mee. Maar goed, je kunt maar beter weten hoe ik in elkaar zit, zolang je me daarna maar met rust laat.

OVER HOE IK ERUITZIE

'Haha, wat een onverzorgde slons.'
'Kijk nou, er zit geen model in.'
'Wauw, een wandelende vuilnisbak, moet je zien wat een troep in die vacht!'

Ik hoor het je zeggen en ik zie je wel kijken. Ja, het lijkt alsof ik al jaren niet naar de kapper ben geweest en nooit in de spiegel kijk. Dat is nog waar ook, maar het is niet waarom ik er zo uitzie. Die lange zwarte plukken vacht groeien vanzelf alle kanten op en er is niks wat ik daartegen kan doen. Dat is maar goed ook, want het houdt irritante insecten tegen en ik heb geen zonnebrand nodig. Trouwens, als je mijn vacht zou afscheren, zou je zien hoe klein ik ben. Dan blijft er bijna niks over. Niemand zou me serieus nemen. Nu lijkt het nog wat. Met die ruige beer wil je geen ruzie, denken de meesten nu.

Spoiler: dat klopt. Met mij wil je geen ruzie.

OVER HOE IK EET

Begin je al jaloers te worden op mijn haar? Ik heb ook een harig hoofd, met een klein gezicht, ieniemienie ogen en lange lippen – vandaar mijn Nederlandse naam. O ja, ik mis ook twee tanden, die vallen er bij ons uit als we heel jong zijn. Het wordt er niet charmanter op, hè? Ik weet het. Maar dat fietsenrek in mijn gebit is wel verrekte handig. Met zo'n gat op de plek waar jouw voortanden zitten, kan ik termieten en mieren als een stofzuiger naar binnen zuigen. Mijn eetmanieren passen bij mijn uiterlijk. Dacht je dat je broertje gore smakgeluiden maakt? Geloof me, het kan

nog erger. Ik slurp zo hard dat je me op honderd meter afstand nog hoort. Dat is goed nieuws, want dan weet je dat je vooral de andere kant op moet lopen.

'JE HAD HET EROVER DAT WE GEEN RUZIE MET JOU WILLEN. IK ZIT NU TOCH WEL TE WACHTEN OP DE ONTKNOPING.'
'JA, EVEN GEDULD BRUINE, BIJNA!'
'O, SORRY.'

MET MIJ WIL JE DUS GEEN RUZIE

Ik win niet de prijs van de charmantste beer. Ik denk dat die naar de Amerikaanse zwarte beer gaat, die gladjanus. Dat maakt me niks uit, ik ben hier niet om mooi te zijn. Ik ben ook niet de grootste of sportiefste. Ik win heel weinig prijzen, maar die van gevaarlijkste van de acht gaat wel naar mij. Mensen zien mij als een *badass* en daar hebben ze een punt. Ik ben statistisch gezien zelfs de dodelijkste beer op aarde. Lippenberen vallen elk jaar honderden mensen aan, van wie er zeker twaalf doodgaan. Mensen doden ook regelmatig lippenberen, maar daar hoor je natuurlijk nauwelijks iets over.
Wat wist je weinig van mij, hè? Welkom in de echte wereld, waar niet alleen maar panda's en ijsberen rondstruinen. Ik besta ook nog. Met nadruk op het woordje nóg.

WAT JE MOET DOEN ALS JE ME TEGENKOMT

Ik heb maar één advies: laat me met rust. Ik stommel graag 's nachts rond, als er weinig mensen in de buurt zijn. En overdag lig ik het liefst te chillen in een grot. Het is niet zo dat ik zo graag een brute beer wil zijn, echt niet. De reden dat ik mensen aanval is niet omdat ik ze als een lekker maaltje zie. Ik doe het alleen maar als ik me bedreigd voel. Jammer genoeg heb ik dat gevoel best vaak. En terecht, want tijgers en andere grote katachtigen jagen al eeuwen op ons. Daardoor moesten we wel fanatieke verdedigers worden. Bovendien zijn mensen ook bepaald niet altijd aardig voor ons. Het valt niet mee om een lippenbeer te zijn. We zijn met steeds minder omdat onze bossen verdwijnen en er op ons wordt gejaagd.

Trouwens, het gebeurt soms ook weleens dat een lippenbeer een mens aanziet voor een tijger. Als er ineens iets voor mijn neus staat, heb ik niet echt tijd om rustig vast te

stellen of het gaat om een levensgevaarlijke tijger of een bang mens. En dan is het ook nog zo dat we altijd klaar moeten staan om aan te vallen, omdat we geen veilige plek hebben om naartoe te vluchten. Want weet je wat het probleem is? Veel beren klimmen een boom in als ze willen schuilen. Wij doen dat alleen om eten te zoeken; door onze lange klauwen klimmen we niet snel en soepel genoeg om aan gevaar te ontsnappen. En dus moeten we op de grond klaarstaan voor de aanval. Ja hallo, dan is van je af bijten toch onze enige optie?

OPA MOEST DANSEN

Kom ik bozig over? Misschien is dat dus niet zo gek, hè. Kijk eens hoe mensen vroeger met ons omgingen… Daar lusten de honden geen brood van. Heb je gehoord van die beren die op straat moesten dansen? Dat zijn geen fantasieverhaaltjes; waarschijnlijk ging het om lippenberen. Denk je dat dat leuk was? Ik kan je vertellen; dat was het niet. Lippenberen houden niet van dansen.

Onze voorouders hadden geen keus. Ze werden aan een grote stalen ketting gelegd. Mensen trokken hun tanden en klauwen eruit, al toen ze nog piepkleine snoezige lippenbeertjes waren. Ja écht. Want zonder tanden en klauwen kun je moeilijker tegenstribbelen. Dansen zouden die beren, op straat. En de toeschouwers maar lachen en klappen. Het gebeurde vierhonderd jaar geleden al, en het werd pas in 2009 verboden. Sommige stokoude ex-dansers leven nog. Zonder tanden of klauwen, en met een gigantisch trauma. Vind je het gek dat we mensen niet vertrouwen? Verwacht van mij geen applaus terug.

IK BEN GEEN LUIAARDBEER

Mensen verzinnen allerlei fantasieverhalen over ons. Bijvoorbeeld dat we familie zijn van de luiaard. Ik snap wel hoe het komt, hoor. Het zit zo. Luiaards hebben van die lange gekromde klauwen waarmee ze ondersteboven aan een tak kunnen hangen. Mijn klauwen zien er net zo uit, maar daar houdt de vergelijking op. Een luiaard is supersloom en ik ben supersnel, en nou ja, moet ik dit echt nog verder uitleggen? Kijk naar een luiaard, kijk naar mij en zoek de verschillen. Een kangoeroe is toch ook geen mens omdat hij toevallig op zijn achterpoten kan lopen?

Hoe dan ook, het schijnt dat ene George Shaw mijn soort eeuwen geleden de naam *Bradypus ursinus* gaf, wat 'beerachtige luiaard' betekent. Maar later ontdekten andere mensen dat ik 100 procent beer ben. Door die George heet ik in het Engels waarschijnlijk wel voor de rest van mijn leven *sloth bear*, luiaardbeer dus. Je wordt bedankt, George.

'JA SORRY LIPPENBEER, DAAR BEN IK NOG EVEN. IK VIND NIET DAT JE JEZELF GOED AAN HET PROMOTEN BENT.'
'NEE?'
'JE VERTELT ALLEEN MAAR NEGATIEVE VERHALEN. WE HEBBEN HET HIER NOG OVER GEHAD. ER IS OOK HEEL VEEL LEUK EN MOOI, TOCH? ALLEMAAL DINGEN DIE DE MEESTE MENSEN NIET WETEN. JULLIE ZIJN ONDERLING BIJVOORBEELD BEST GEZELLIG, TOCH?'
'JA, KLOPT. LIPPENBEREN ZIJN AARDIGER VOOR ELKAAR DAN DE MEESTE ANDERE BEREN.'
'EN ER WAS IETS MET SPELEN?'
'KLEINE LIPPENBEERTJES SPELEN GRAAG MET ELKAAR EN MET HUN MOEDER, DAT ZIET ER HEEL LIEF UIT. IK ZAG PAS TROUWENS EEN LIPPENBEER MET EEN LUIPAARD SPELEN.'
'EN JE HAD NÓG EEN MOOI VERHAAL OVER SCHATTIGE KLEINTJES?'
'O JA, GOEIE.'
'KOM MAAR DOOR.'

WAAROM JE EEN LIPPENBEER TOCH MOET REDDEN

Gelukkig zijn er mensen die hun best doen om ons te beschermen. Maar we hebben meer hulp nodig, en de meesten weten niet eens dat we bestaan. Die helpen liever een panda of een ijsbeer. Daarom heb ik een pitch bedacht: een waarom-je-ons-ook-moet-redden-verhaal. Omdat mensen een dier vaak pas willen redden als ze het schattig vinden, zocht ik naar lippenbeer-schattig en je verwacht het niet… maar het is gelukt.

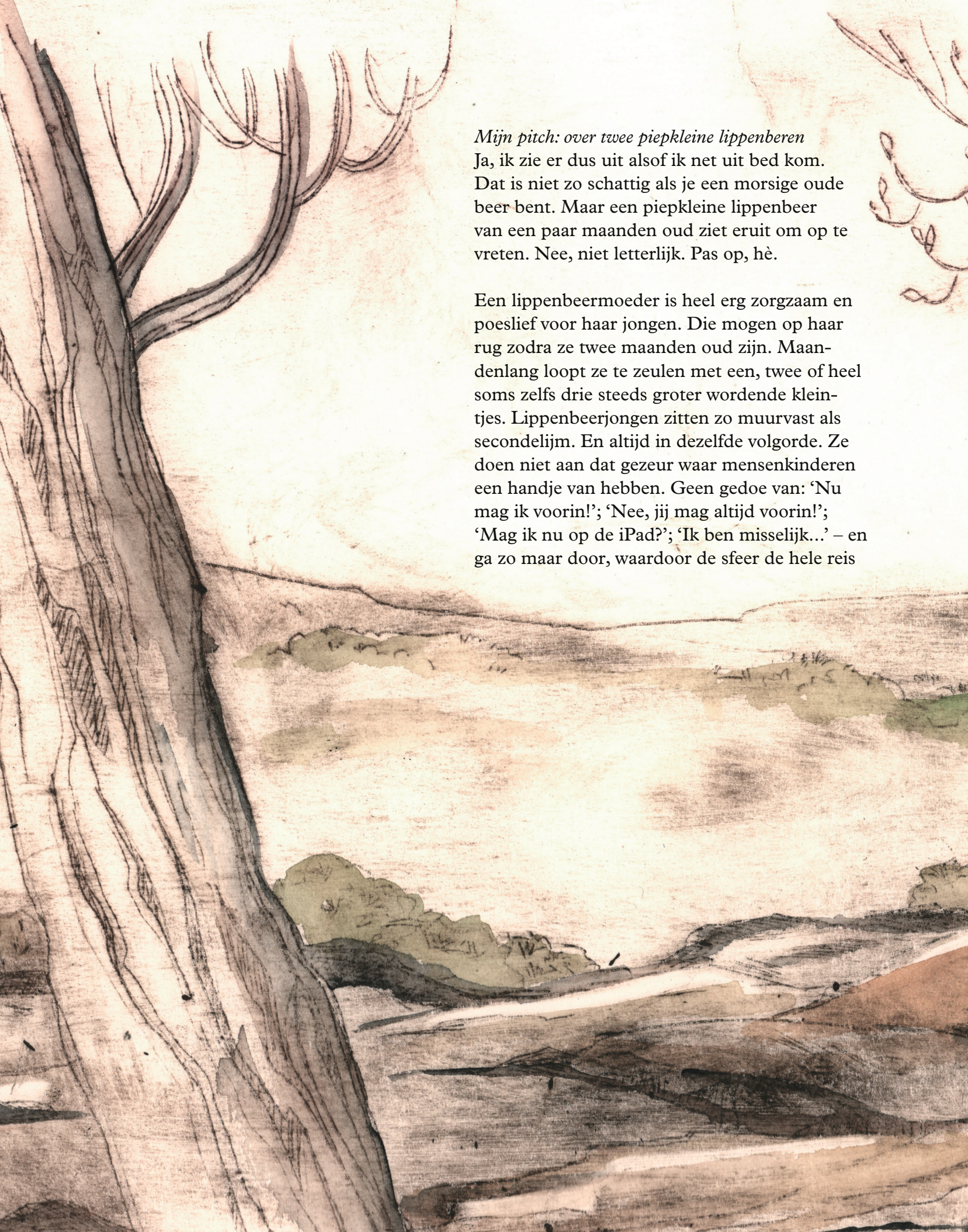

Mijn pitch: over twee piepkleine lippenberen
Ja, ik zie er dus uit alsof ik net uit bed kom. Dat is niet zo schattig als je een morsige oude beer bent. Maar een piepkleine lippenbeer van een paar maanden oud ziet eruit om op te vreten. Nee, niet letterlijk. Pas op, hè.

Een lippenbeermoeder is heel erg zorgzaam en poeslief voor haar jongen. Die mogen op haar rug zodra ze twee maanden oud zijn. Maandenlang loopt ze te zeulen met een, twee of heel soms zelfs drie steeds groter wordende kleintjes. Lippenbeerjongen zitten zo muurvast als secondelijm. En altijd in dezelfde volgorde. Ze doen niet aan dat gezeur waar mensenkinderen een handje van hebben. Geen gedoe van: 'Nu mag ik voorin!'; 'Nee, jij mag altijd voorin!'; 'Mag ik nu op de iPad?'; 'Ik ben misselijk...' – en ga zo maar door, waardoor de sfeer de hele reis

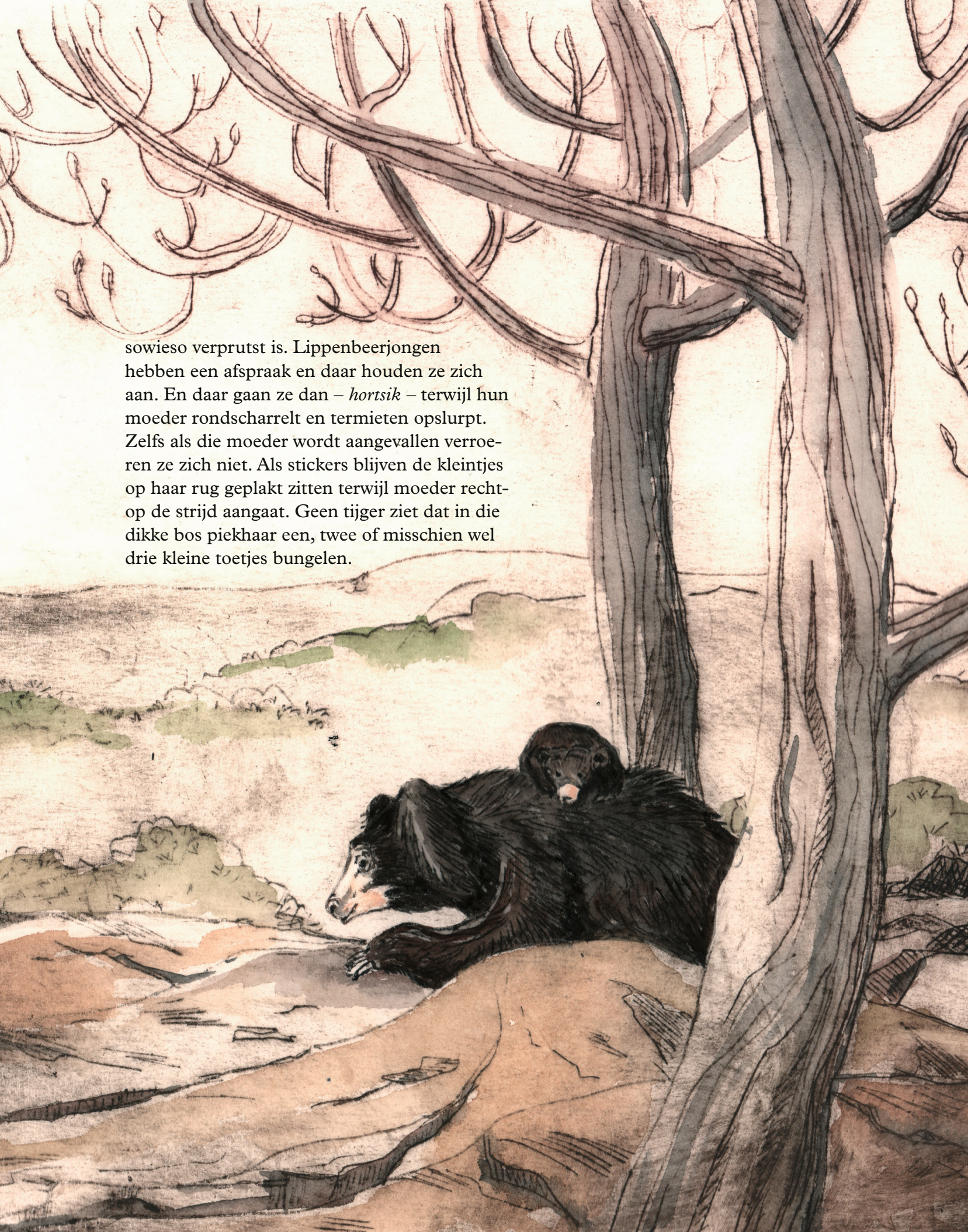

sowieso verprutst is. Lippenbeerjongen hebben een afspraak en daar houden ze zich aan. En daar gaan ze dan – *hortsik* – terwijl hun moeder rondscharrelt en termieten opslurpt. Zelfs als die moeder wordt aangevallen verroeren ze zich niet. Als stickers blijven de kleintjes op haar rug geplakt zitten terwijl moeder rechtop de strijd aangaat. Geen tijger ziet dat in die dikke bos piekhaar een, twee of misschien wel drie kleine toetjes bungelen.

BEER 3
EEN WILDE BUUR

Zo, ben je een beetje bijgekomen van de lippenbeer? Zeg niet dat ik je niet gewaarschuwd had.

De volgende beer is niet normaal slim. Het is ook een gewoontedier, en ze is heel nieuwsgierig en speels. Ze is in Noord-Amerika mijn buurvrouw, maar we gaan niet met elkaar om en we lopen elkaar ook niet vaak in de weg. Ideaal. Was het met mensen ook maar zo.

Ik geef het woord aan...

... de Amerikaanse zwarte beer!

AMERIKAANSE ZWARTE BEER

Ursus americanus

Hi y'all. Iedereen kent mij wel, uit films en boeken en uit 'het echt'. Beroemd zijn heeft zo zijn goede en slechte kanten. Mensen weten veel over me. Maar ze hebben ook heel veel vooroordelen. Hardnekkige, die niet of maar half kloppen. Blijkbaar heb ik nu dé kans om ze uit de weg te ruimen.

Zie je in Noord-Amerika een beer? Grote kans dat het er eentje van mijn soort is. We zijn met een stuk of 900.000. Dat is niet weinig. Aangezien mensen tegenwoordig overal wonen en wandelen, kom je elkaar regelmatig tegen. Als wij in de buurt rondlopen, weet je dat er vaak paniek uitbreekt. Want o, wat zijn we gevaarlijk, en help, wat zijn we eng. *Yeah right*. Jullie zijn enger. We hebben weinig kwaad in de zin en zijn best wel verlegen. En eerlijk gezegd… als het aan ons lag, zagen jullie ons nooit.

BIG BEAR IS WATCHING YOU

Ja, ik zeg expres 'zagen jullie ons nooit', want wij zien jullie voortdurend. Loop je in een bos waar zwarte beren leven en heb je het gevoel dat je in de gaten wordt gehouden? Dat klopt. Dat zijn wij. We gaan graag op in de bomenmassa. Gelukkig hebben de meeste van ons een donkere vacht, waardoor we bijna niet opvallen. Zo gluren we vanuit bomen of van achter brede stammen en dichte struiken naar levende wezens die voorbijkomen. We ruiken je al van mijlenver en volgen elke stap die je zet.

'EH, DIT KOMT EEN BEETJE CREEPY OVER.'
'HET IS TOCH ZO?'
'JA, MAAR HET KLINKT NU BIJNA ALS EEN HORRORFILMSCÈNE. IK DENK DAT LEZERS NU NIET MINDER BANG VAN JE WORDEN.'
'IK WAS NOG NIET KLAAR. BEETJE VERTROUWEN GRAAG, BRUINE.'

Klink ik creepy? Snap ik. Maar eigenlijk valt het wel mee, want we begluren je niet om je te bespringen zodra je dichtbij bent.

We doen het omdat we op onze hoede zijn en juist geen ruzie willen. Dat gaat bijna altijd goed. Behalve als het per ongeluk fout gaat. Als de wind verkeerd staat, waardoor die jouw geur juist niet in onze richting blaast. Of wanneer we je door het geklater van een waterval of het huilen van de wind niet horen aankomen. Dan kan het zomaar gebeuren dat we ineens bijna op elkaar botsen en daar schrik ik van. Meestal rennen wij zwarte beren dan alsnog pijlsnel weg. Maar heel soms, als we echt vrezen voor ons leven, kunnen we aanvallen.
Heel soms.
Heel, heel soms.
Zei ik al 'heel soms'?

'IK GREEP TE SNEL IN. SORRY.'
'IS OKÉ.'

BLAUWGRIJZE VERDWIJNBEER

Zoals ik al zei, hebben de meeste van ons een donkere vacht. Dat past mooi bij onze naam. Maar er zijn ook genoeg Amerikaanse zwarte beren die eigenlijk anders zouden moeten heten. Amerikaanse kaneelberen, vanillevlaberen, blauwe beren... Nee, ik maak geen grapje. We komen in heel veel kleuren voor, zoals in kaneelbroodjesbruin, crème-brûléetint, chocoladebruin en zelfs grijs.

Ik weet dat we het niet over ondersoorten zouden hebben hoor, dus misschien gooit die bruine baas deze alinea er straks wel uit. Maar ik wil het toch even noemen, omdat het wel heel bijzonder is. Er bestaat een Amerikaanse zwarte beer die blauwe beer of gletsjerbeer genoemd wordt. Die is vaak blauwig en soms blauwgrijzig, met een pietsje zilver en een zweempje zwart. Hij is superzeldzaam en leeft in de onherbergzame wildernis in het zuidoosten van Alaska en een stukje van Canada. Meer valt er ook niet over hem te vertellen, want er is geen hond die hem ooit tegenkomt. Vandaar dat hij nog een bijnaam heeft: de verdwijnbeer. Maar zoals ik ook al eerder vertelde zijn we in verdwijnen allemaal wel goed.

BERENBUFFETTEN

Nog even over dat verdwijnen: dat gaat wel een stuk moeizamer als mensen lekker eten voor onze neus gaan zetten. We zijn omnivoren, dus we eten alles. Bessen, een hertje of de kliekjes uit de vuilnisbak – het gaat erin als donuts. We hebben een ingewikkelde geschiedenis met mensen en hun eten. Eerlijk gezegd komt dat door jullie. Het is nu al beter hoor, maar in de vorige eeuw maakten mensen er echt een potje van en daar hebben wij beren nog steeds last van. Weleens gehoord van Yosemite, bijvoorbeeld? Dat is een heel groot nationaal park in het westen van de Verenigde Staten. Je hebt er prachtige bergen, meren en bossen… en beren. Kijk, mensen vinden het leuk om ons te zien. En aan het begin van de vorige eeuw probeerden ze dat uit te lokken. De parkmedewerkers maakten expres vuilnishopen om meer toeristen te trekken. Daar kwamen wij natuurlijk op af, want duh, eten. En dat trok dan inderdaad weer drommen toeristen. Mensen gingen zelfs proberen om die beren te voeren. In 1915 besloot het park er een echte attractie van te maken. Ze toverden vuilnisbelten om tot berenbuffetten en organiseerden voedermomenten. Ja, *excuse me*, maar hoe kun je van ons verwachten dat we dan niet van de partij zijn? Wie gaat er nou bessen en hertjes zoeken als er ergens een diner voor je wordt klaargezet?

Ter verdediging van mensen: ze snapten ons een eeuw geleden nog niet zo goed. Ze hadden geen idee dat ze vroegen om problemen door ons te laten wennen aan hun eten en aan henzelf. Alles wat er mis kon gaan, ging mis. We zijn geen labradors, we zijn wild. Regelmatig was er dus een aanvaring met een mens. In de jaren dertig vielen beren soms mensen aan, en natuurlijk ging het zoals het dan meestal gaat: die beren werden doodgeschoten. Pas in de jaren zestig verwijderden de parkmedewerkers alle vuilnisbelten. Maar de beren waren toen inmiddels gewend aan menseneten. Ze gingen dus op andere plekken zoeken.

BERENBAKWERPEN

Tot in deze eeuw bleef het een drama in Yosemite. Overal liepen beren – bij parkeerplaatsen, afvalbakken en tenten van kamperende mensen. Ze braken honderden auto's en campers per jaar open. Kampeerders denken ons te slim af te

zijn met van die afgesloten berenbakken. Maar ze vergeten dat we er ook mee kunnen gooien. Als je ze maar van heel hoog op een rots laat vallen, breken ze vanzelf open. En wij weten net als jullie hoe je een vuilnisbak openmaakt, dus moesten ontwerpers hendels maken waar onze poten niet in passen. Dat is gelukt en die bakken staan nu op plekken waar mensen lopen en beren leven. Vaak kunnen we er inderdaad niks mee. We hebben niet van die poezelige vingertjes en handjes als jullie.

Verder snappen mensen hier inmiddels ook dat ze geen eten in hun tent moeten achterlaten, en hebben ze ontdekt dat ze hun spullen 's nachts ook veilig in de lucht tussen twee bomen kunnen hangen. Steeds meer beren moeten dus gewoon weer zelf in het wild zoeken naar eten. Ja, dat is meer gedoe, maar ik ben er toch blij mee, want het voorkomt ellende. Jammer dat al die toestanden in de vorige eeuw nodig waren. Het had een hoop berenlevens én gewonde mensen gescheeld als jullie ons niet waren gaan voeren.

Op veel plekken in Noord-Amerika weten beren nog steeds heel goed wat er bij mensen te halen valt. In woonwijken en op populaire toeristenbestemmingen in de buurt van berenbossen worden elk jaar honderden soortgenoten bij vuilnisbakken gesignaleerd. En er worden er altijd een paar van de sokken gereden die de weg oversteken, op zoek naar jullie cupcakes, *chicken wings* en andere snacks.

'DAT GELDT OOK VOOR BRUINE BEREN IN EUROPA.'
'ECHT?'
'ZEKER. IN ROEMENIË STAAN BEREN SOMS GEWOON LANGS DE WEG TE WACHTEN OP ETEN DAT LANGSRIJDENDE MENSEN AAN ZE GEVEN. EN DAN VINDEN MENSEN HET RAAR DAT ER PROBLEMEN ONTSTAAN TUSSEN BEREN EN MENSEN.'
'OEF.'
'YEP.'

SLIMME SLAPERS

Jullie menseneten heeft ook gevolgen voor ons ritme. Kijk, normaal gesproken houden wij een winterslaap. In de winter is het koud en kunnen we weinig eten vinden. Dan is het veel slimmer om te gaan slapen. Aan het eind van de zomer proppen we ons dus vol, en dan komen we in een soort zombiefase. We eten niks meer, drentelen een beetje rond en proberen ons bed alvast uit. Daarna duiken we onder de wol, in een rotsspleet, tussen boomwortels, in een zelf gegraven kuil of grot. Die winterslaap duurt normaal gesproken een paar maanden, waarin soms ook kleintjes worden geboren die lekker bij hun moeder blijven liggen. Maar, en nu komt het, het is in de

winter door de opwarming van de aarde steeds minder koud. En als er dan ook nog genoeg eten te vinden is omdat mensen het laten slingeren, waarom zouden we dan zo lang gaan slapen? Sommige beren houden een steeds kortere winterslaap, of ze zijn er zelfs helemaal mee gestopt. En dat betekent nóg meer tijd om mensen tegen te komen.

PERFECT VOORBEELD

Het bewijs is er: het is echt jullie afval dat voor problemen zorgt. Niet onze ontzettende agressie, want we zijn niet agressief. Een heel zeldzame berenaanval komt vaak doordat er een mens tussen een beer en een maaltijd staat. Jouw maaltijd dus, die nooit voor die beer bedoeld was en die hij nooit had gewild als hij niet had geleerd om bij mensen aan eten te denken.

Mensen zeggen vaak dat een moederbeer met jongen altijd levensgevaarlijk is. Dat is overdreven. Als ik jongen heb, bescherm ik ze zeker met mijn leven (net als de meeste mensenmoeders). Maar meestal stuur ik ze bij gevaar snel de boom in, waar ze veilig zitten. Ik scheur een mens die dicht bij mijn kleintjes komt heus niet meteen aan flarden. *Keep your distance* en ik doe geen vlieg kwaad. Net als de meeste mensen. En dat is goed nieuws, toch?

Er is nog meer goed nieuws: het gaat best prima met ons. Een paar eeuwen geleden werden we nog bij bosjes neergeschoten en opgejaagd. Maar nu zijn wij met een boel beren, en worden we niet met uitsterven bedreigd. Ideaal, en niet alleen maar voor onszelf. Want wij zijn een perfect voorbeeld van hoe mensen en beren vreedzaam naast elkaar kunnen leren leven. Als jullie de komende eeuw verder oefenen in samenleven met ons, gaat dat daarna misschien ook wel lukken met die andere zeven soorten.

BEER 4
HET MUURBLOEMPJE

De beer die ik nu voorstel bewijst maar weer eens hoe verschillend we zijn. Bedeesd, teruggetrokken en anoniem: dat zijn de woorden die bij dit beertje in me opkomen. Ken je de uitdrukking ‘onbekend maakt onbemind’? Die klopt, maar in dit geval zou het jammer zijn. Want dit muurbloempje, de enige beer van Zuid-Amerika, is een prachtig beestje.

Dan is het nu tijd voor...
... waar ben je?
...
Kom nou. Echt, het is oké.
...
Je kunt het. Hup hup.
...
Ja! Daar is ze! De brilbeer!

BRILBEER

Tremarctos ornatus

Eh... Hola... Buenos días!

Ik wil het graag kort houden, als dat mag. Ik vind dit doodeng. En ik wil ook even zeggen dat ik niet wil dat iemand me gaat zoeken na het lezen van dit verhaal. Dat zou ik nog enger vinden.

WAAR JE ME VAN KUNT KENNEN

Eh, dat weet ik eigenlijk niet. Veel dieren zijn het symbool van een land. De panda van China. De andescondor van Colombia. De maki van Madagaskar en de ijsbeer van Groenland. Maar de landen waar brilberen wonen, hebben geen brilbeervlaggen. Het lijkt een beetje alsof geen enkel land trots op mij is, zoals China trots is op de panda.

We wonen in Venezuela, Colombia, Ecuador, Peru, Bolivia en Argentinië. In Zuid-Amerikaanse toeristenwinkels wemelt het van de spullen met dieren erop. Slangenbekers, apensleutelhangers, lamawanten... Maar zelden zie je mij op een muts of magneet. Misschien ken je me van beertje Paddington. Dat moet ook een brilbeer voorstellen, maar hij lijkt helemaal niet op me. Op andere plekken in de wereld vind je soms een familielid in een dierentuin, met zo'n bordje met informatie erbij, maar die bordjes leest niemand. Er zijn wel veel berenonderzoekers die steeds meer van me willen weten en die in mijn geschiedenis duiken. Maar nee, wereldberoemd ben ik niet. Gelukkig.

'EH...'

...

'EH, BRUINE? IK BEN MIJN TEKST KWIJT.'

'IK DACHT AL ZOIETS. GEEFT TOCH NIET. JE ZOU NU IETS ZEGGEN OVER WAAR JE UITHANGT EN ZO.'

'UHM...'

'HET BEGINT MET: HET IS NIET ALSOF...'

'O JA, IK WEET HET WEER.'

WAAR JE ME TEGEN KUNT KOMEN

Het is niet alsof je me snel in het echt tegenkomt. Daar zorg ik wel voor. Ik verstop me diep in de nevelwouden van het Andesgebergte, vaak op wel vierduizend meter hoogte. Eerst woonde mijn familie op verschillende plekken in Zuid-Amerika. In bossen, regenwouden, woestijnen en op hoogvlaktes en stranden. Maar dat lukt niet meer, want daar zijn overal mensen. Die hebben er van alles gebouwd, en hun vee loopt waar eerst ons leefgebied was. Er wordt ook op ons gejaagd, bijvoorbeeld omdat wij soms (heel soms) een hapje uit dat vee nemen. Des te meer reden om me te verstoppen.

HOE JE ME HERKENT

Ik zie er beerachtig uit, maar ik ben een vreemde eend in de bijt. Net als de panda trouwens, die nog het meest verwant is aan mij. Ik ben het enige verre familielid van de beroemde uitgestorven kortsnuitbeer, en dat kun je wel zien, want mijn snuit lijkt ook heel kort. Door de crèmekleurige vlekken om mijn ogen is het net alsof ik een bril opheb, vandaar de naam brilbeer. Mensen in Zuid-Amerika noemen me Andesbeer. Dat past eigenlijk beter. Brilbeer klinkt leuk, maar bij sommige beren zitten die vlekken op hun snuit, voorhoofd of zelfs op hun borst. Dan is die bril ver te zoeken. Echt, geen brilbeer is hetzelfde. We hebben allemaal andere vlekken en die veranderen ook nog als we ouder worden. Er komen sproeten en plekjes bij, soms zoveel dat een beer er behoorlijk geel van wordt.

WAT JE MOET DOEN ALS JE ME TOCH TEGENKOMT

Zullen we zorgen dat dat niet gebeurt? Ik ben geen ruziemaker. Het schijnt dat het maar één keer is voorgekomen dat een brilbeer een mens heeft doodgemaakt. Het slachtoffer was een jager die op die brilbeer had geschoten. Als dat geen zelfverdediging van die beer is, dan weet ik het ook niet meer. Als ik jou ruik, duik ik snel een boom in. Behalve als je me echt aanvalt, of als je mijn jongen iets wilt aandoen. In dat geval heb ik geen keus, dan moet ik wel knokken. Eerst ga ik rechtop staan om nog iets groter te lijken. Als je dan nóg niet weggaat, probeer ik te bijten. Maar bedreig me dus alsjeblieft gewoon niet.

WAAR IK VAN HOUD

Ik kan goed rennen en zwemmen. En ik ben, denk ik, de beste klimmer van alle beren. Gelukkig, want ik houd ervan om in bomen te zitten. Helemaal als er eten te vinden is. Dunne bomen, dikke bomen, metershoge cactussen met vruchten boven in het topje... Ik ben een flexitariër. Heel soms eet ik een konijnenboutje of een lama, maar echt heel soms. Daarin lijk ik helemaal niet op mijn uitgestorven voorouder. Die zat de halve dag keihard rennend achter zijn prooien aan. Geef mij maar vruchten en tropische bloemen. Wat bijna niemand weet is dat ik net als de panda een soort klein duimpje heb en mijn pols kan buigen. Daardoor kan ik makkelijker plukken en pakken.

Terwijl ik rondscharrel, ruim ik het bos op. En net als veel andere beren verspreid ik poepend de zaden uit mijn eten, waardoor overal nieuwe bomen groeien. Bromelia's eet ik het meest. Dat zijn kokerplanten in verschillende kleuren. Ik kan dagen op

mijn zelfgeknutselde takkenplatform wachten tot mijn eten rijp is. Veilig verstopt in een boom en op de uitkijk. Want ik wil niet in de klauwen vallen van een adelaar, jaguar, bergleeuw of mens.

DE GROOTSTE VIJAND

Ja sorry, niet boos worden, maar van al die vijanden is de mens mijn grootste vijand. Niet alleen omdat mensen jagen en overal zijn. Klimaatverandering is misschien nog wel erger. Dat kan ons leven echt in de war schoppen. Zo, bijvoorbeeld:

Alle beersoorten hebben een magische eigenschap. Het heet 'vertraagde inplanting'. In het voorjaar is het paartijd en wordt de eicel in de buik van een vrouwtje bevrucht. Pas maanden later, op precies het goede moment, begint er uit die eicel een minibeer te groeien. De zwangerschap van een moederbeer is zo goed getimed dat haar kinderen op het juiste moment groot genoeg zijn om een bos vol eten binnen te wandelen. Want vaak worden brilbeertjes pas rond januari geboren. Een paar maanden later, als het regenseizoen al een tijdje aan de gang is en de bomen vol met vruchten hangen, komen moeder en jongen hun kraamhol uit. Maar door klimaatverandering zijn er vaker heftige stormen die het eten verwoesten, of is het juist veel te droog. Dan loopt moeders perfecte planning in de soep en kunnen zij dat luilekkerland op hun berenbuik schrijven.

Er zijn steeds minder brilberen. Of het er nog twaalfduizend zijn, veertienduizend of iets meer…? Geen idee. Tellen is moeilijk, want we zijn steengoed in verstoppen.

Hoe het precies met ons gaat aflopen weet niemand, maar er is hoop. Kortsnuitberen lopen al millennia op deze aarde rond en dat komt vooral doordat we ons goed kunnen aanpassen. Ik heb niet veel nodig en ik leef met de dag. Ik heb genoeg aan wat eten, water en een boom om in te schuilen. Dan hoor je me niet en dan zie je me niet. En zo heb ik het het liefst.

'IS HET GENOEG ZO, BRUINE?'
'JA, HOOR! DAT GING HARTSTIKKE GOED, TOCH?'
'WAS HET NIET TE WEINIG? EN ZEI IK GEEN DINGEN FOUT?'
'ER WAS NIKS MIS MEE, BRILBEER.'
'O OKÉ, ALS JIJ HET ZEGT. ADIÓS!'

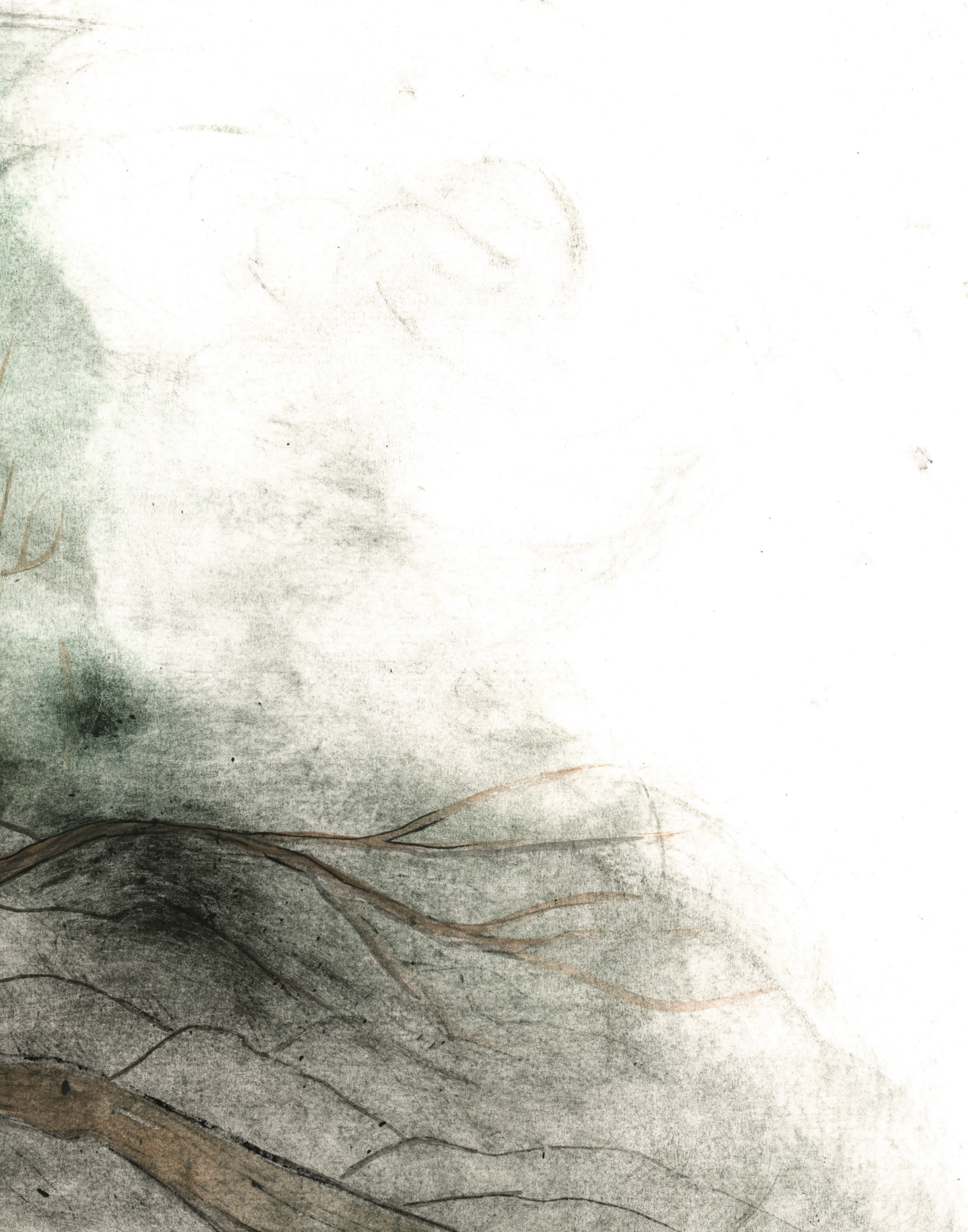

BEER 5
NIET ZO ZWART-WIT

Bij deze beer denk ik aan de woorden verlegen, rustig, lui en onhandig. Begrijp me niet verkeerd, ik ben dol op hem. Wie niet? En lui is niet per se een slechte eigenschap, hè? Het is maar net hoe je het bekijkt.

Waarschijnlijk weet je al over welke beer ik het heb. Het lievelingetje van de klas. Waarschijnlijk denk je dat je alles over hem weet, maar daar kun je je weleens lelijk in vergissen. Dingen zijn nooit zo zwart-wit als je denkt.

Kom er maar in, reuzenpanda!

...

Eh, vandaag nog, graag?

Dank je.

REUZENPANDA

Ailuropoda melanoleuca

Nǐ hǎo. Daar ben ik. Ik hoef me niet voor te stellen, toch? Wie niet meteen 'panda' roept is af. Ik ben waarschijnlijk jouw lievelingsbeer, want ik ben de lievelingsbeer van bijna iedereen. Daar hoef ik niets voor te doen. Gelukkig, want ik heb wel wat beters te doen, zoals, eh, eten.

WAAROM IK ZO POPULAIR BEN

Dat vraag ik me ook weleens af. Ik vind het best, maar volgens mij is het niet helemaal om de goede redenen. Het komt, denk ik, omdat ik er zo schattig en goedzakkerig uitzie. Omdat ik de enige zwart-witte beer ben. En omdat ik heel vaak omkukel en omdat onze jongen de hele tijd aan benen van Chinese verzorgers hangen. We komen een beetje over als de clowns onder de beren. Mensen noemen een groep panda's zelfs soms een *embarrassment*, wat Engels is voor 'schaamte'. Flauw, want ik ben echt wel meer dan een grapje in zwart-wit.

Ja, ik zie eruit als een wollig waggelend knuffeldier.
Ja, ik heb een kort en bol lijf.
Ja, ik heb een reusachtige bolle kop.
Ja, vooral onze jongen vallen de hele tijd van dingen af waar ze op klimmen.
Ja, ze vallen zelfs vaak als ze niet klimmen.
Ja, ik maak aan de lopende band koprollen.

Allemaal waar. Maar dat is oké, toch? Het is helemaal niet nodig om atletisch en getraind en soepel te zijn. Ik zal uitleggen waarom ik prima ben zoals ik ben.

WAAROM IK DUS PRIMA BEN ZOALS IK BEN

Ik hoef niet achter prooien aan te jagen. Ik hoef niet op de vlucht voor vijanden. Ik hoef helemaal niks, behalve bamboe eten en af en toe een nieuwe panda maken. Zo simpel is het. Ik ben anders dan veel andere beersoorten, gewoon omdat dat past bij mijn levensstijl. Ik ben nog het meest verwant aan de brilbeer. Ook een softie. Schaam ik me niet voor. Wat mijn soort uniek maakt? Ik zal zes eigenschappen noemen die me zo te binnen schieten:

Ik ben een specialist, zoals dat heet. Ik eet alleen bamboe. Ik hoef dus niet te jagen voor mijn eten. Ik hoef alleen in een bamboebos te gaan zitten. Dat is er, of het is er niet. Simpel.

Sommige beren brullen soms, of maken gromgeluiden. Ik niet. Ik zou niet weten waarom. Ik klink de ene keer als een kwakende kikker, de andere keer als een blaffende chihuahua en soms zelfs als een grinnikend schaap. En ik kan ook piepen.

De meeste beersoorten hebben vijf tenen per poot. Wij hebben er eentje extra aan onze voorpoten. Een pseudoduim noemen ze dat. Het is een stuk bot dat uit mijn pols komt. Dankzij die duim kunnen we bamboe makkelijker vastpakken.

Ik heb extra dik slijmvlies in mijn slokdarm en maag en zo. Bamboe is namelijk hartstikke scherp, dus dat beschermlaagje kan ik goed gebruiken.

Ik ben zwart-wit, dat doet geen enkele andere beer me na (behalve de ijsbeer dan, maar dat zie je niet).

En ja, ik ben slomer dan de gemiddelde beer. Ik zal straks uitleggen waarom. Het betekent trouwens niet dat ik niet keihard kan rennen als ik dat wil. En dat ik niet keihard van me af bijt als het nodig is.

WAAROM IK SLOMER BEN DAN DE GEMIDDELDE BEER

Ter verdediging: ze noemen me soms lui, maar dat vind ik dus superirritant. Ik slaap niet eens veel! Mijn dutje duurt hooguit vier uur, want na zo lang vasten moet ik weer nieuwe energie hebben. Zonder energie geen eten, zonder eten geen energie. En dus eet ik zestien uur per dag. Nu denk je waarschijnlijk: wat een vreetzak. Maar dat is ook al niet waar. Mijn voedsel bestaat voor 99 procent uit bamboe (soms gaat er een beestje op een stengel mee naar binnen, maar dat is per ongeluk, dus je mag me geen flexitariër noemen). En bam-

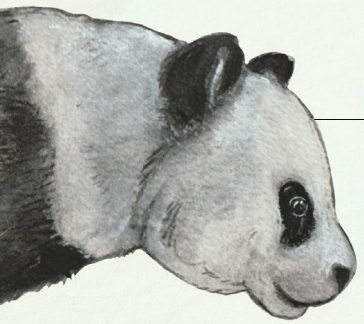

boe is bepaald geen boterham met pindakaas, hè. Ik eet veel van iets wat maar weinig energie oplevert. En dus ben ik niet zo hyper als, bijvoorbeeld, een honingbeer. Ik moet die bamboe ook blijven eten, want het gaat heel snel mijn lijf weer uit – aan de onderkant, zeg maar. Dus schuif ik achttien kilo bamboe per dag naar binnen.

'SORRY, PANDA, IK ZAL JE NOOIT MEER LUI NOEMEN.'
'JE HOEFT GEEN SORRY TE ZEGGEN, IEDEREEN NOEMT ME LUI.'
'DAT MAAKT HET NOG NIET GOED.'
'NEE, OKÉ. NOU, HET IS JE VERGEVEN.'
'GELUKKIG.'

WAAROM ALLEEN BAMBOE LUSTEN ONHANDIG IS

Kijk, er zitten voordelen aan alleen bamboe eten. Maar er is één groot nadeel: er moet wel bamboe zijn. Dat ging altijd goed. Maar doordat sommige van onze bossen moeten plaatsmaken voor mensendingen is dat nu niet meer zo. Klimaatverandering helpt ook niet mee. Bamboe heeft veel regen nodig en groeit goed op plekken waar het te koud is voor loofbomen. Maar nu wordt het dus steeds warmer en doen die loofbomen het ook ineens goed op plekken waar vroeger alleen bamboe was. Ze duwen ons eten bijna letterlijk weg. Alleen in de hoge bergen in het zuiden van China, waar het nat en koud is en sneeuwt, is het nog een bamboeparadijs. Op zich vind ik het daar ook prima. Want mijn vacht is megadik en wollig en heeft een olielaagje, dus ik kan prima op mijn billen in de sneeuw zitten en het nog steeds warm hebben. Maar het is niet meer zoals het was, dat niet.

ETEN FOETSIE

O, en nog een dingetje met bamboe: heel soms gaat het bloeien en dan gaat die hele plant dood. Dat gebeurt maar één keer in de zestig jaar en het is een ramp voor ons, want dan is ons eten ook foetsie. In de jaren zeventig en tachtig van de vorig eeuw gebeurde het op twee plekken. De panda's in die bossen konden geen kant op, want in lagere gebieden waar nog wel eten was, woonden inmiddels heel veel mensen. Veel beren gingen dood. Mensen probeerden de verhongerende panda's nog te redden. Ze bedoelden het goed, maar ze deden iets heel doms: ze namen dertig pandajongen mee omdat ze dachten dat hun moeders dood waren. Wisten zij veel dat moeders hun kleintjes soms wel uren alleen laten om eten te gaan zoeken. En dat het dus eigenlijk een enorme babypanda-ontvoering was. Dat was best een ramp, want probeer maar eens voor elk jong de goede moeder terug te vinden. Een kansloze missie.

Kortom, soms denk ik: lustte ik ook maar een beukenboom of een eekhoorn of zoiets. Dan was er overal wel eten te vinden en redden we ons wel. Maar dat vind ik gewoon echt te goor.

WAAROM WE GEHOLPEN WORDEN MET PANDAJONKIES MAKEN

Er is niet veel bamboe over. En omdat mensen (spoor)wegen en dammen en steden bouwen, durven we niet meer overal naartoe. Daardoor is de kans kleiner dat mannetjes en vrouwtjes elkaar precies op het goede moment tegenkomen om jongen te maken. En dus zijn er ook maar weinig wilde panda's over. Ik kan totaal niet tellen. Volgens de Chinese regering zijn het er bijna 1870, maar niemand weet zeker of dat klopt. Hoe dan ook, we blijven de troetelbeer van China. Het stikt er van de pandaspullen. Van pandaschoenen tot pandasnoepjes tot pandabussen tot pandaliedjes tot panda-weet-ik-veel-wat. De Chinezen vinden het duidelijk belangrijk dat we blijven bestaan. In de natuur bouwen ze nu speciale pandapaden die onze leefgebieden met elkaar verbinden. In dierentuinen en pandaparken proberen mensen ervoor te zorgen dat pandavrouwtjes nieuwe jongen krijgen.

'HEEL EVEN HOOR, MAAR EH, WAAROM HEBBEN JULLIE HULP VAN MENSEN NODIG OM NIEUWE JONGEN TE KRIJGEN?'
'DAT HEBBEN WE EIGENLIJK HELEMAAL NIET. DAT KLUSJE KUNNEN WE IN HET WILD PRIMA ZELF KLAREN.'
'WIL JE DAN EVEN UITLEGGEN WAT HET PROBLEEM IS?'
'JA, GOED.'

Jongen maken lukt ons in het wild prima zelf. Een vrouwtje is maar één keer per jaar drie dagen achter elkaar vruchtbaar. Het moment is dus nogal belangrijk. Als er een mannetje in de buurt is als een vrouwtje klaar is om te paren, moet het goedkomen. Alleen: zet je ons in een dierentuin ineens bij elkaar, dan kun je het schudden. Dan gebeurt er waarschijnlijk niks. Dus probe-

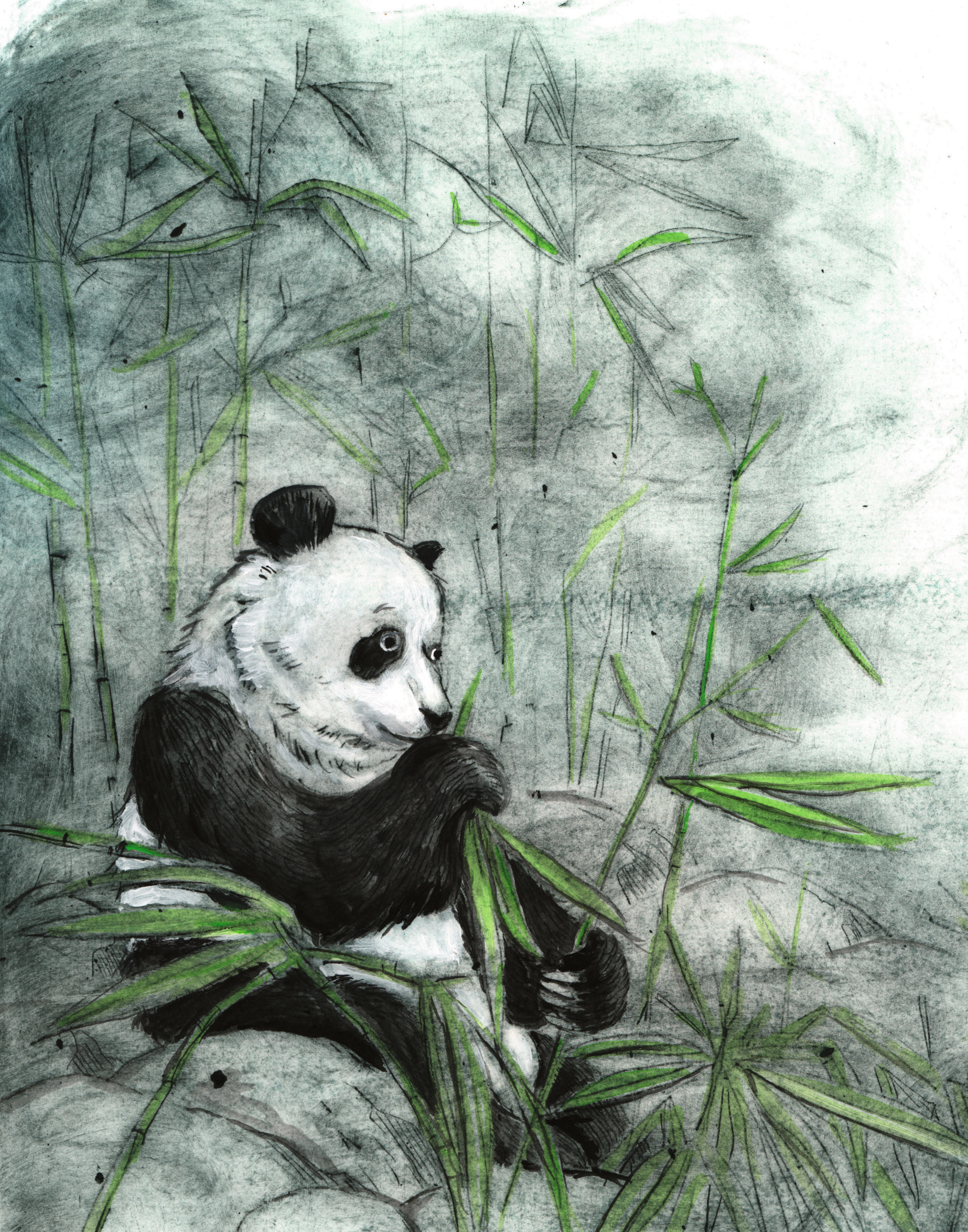

ren de Chinezen ons te helpen. Dan sterven we niet uit én komen er veel mensen naar ons kijken, wat geld oplevert.

PANDAPAPA

Er was ooit een mens, Zhang Hemin, die pandapapa werd genoemd. Hij was de hele tijd druk met ons. Hij regelde dates voor panda's, liet ze pandaporno zien en gaf mannetjes pillen waardoor ze zin zouden moeten krijgen in paren. Maar dat lukte allemaal niet zo goed. Wat nog het beste blijkt te werken als in het wild paren geen optie is, is kunstmatige inseminatie. Dan krijgt een vrouwtje mannenzaadjes ingespoten. Dat gebeurt in China, maar ook in dierentuinen in andere landen, waar China panda's aan uitleent. Er zit schot in de zaak, want eind vorige eeuw woonden er ongeveer 125 panda's in dierentuinen en opvangcentra, en nu 700. Dat zal wel kloppen, want die panda's kun je gewoon tellen.

'OP ZICH GOED NIEUWS, PANDA. MAAR JA, DIE NIEUWE JONGEN ZITTEN DUS WEL ACHTER SLOT EN GRENDEL.'
'JA, DAT IS NOGAL JAMMER. TELT DAT DAN MAAR HALF OF ZO?'

WAT WEL ZWART-WIT IS

In Chinese opvangcentra wemelt het nu van de jonge panda's. Die spelen de hele dag met elkaar terwijl busladingen mensen van over de hele wereld kaartjes kopen om te komen kijken en 'ooo' en 'aah' te roepen. Geen idee waarom. Mensen hebben zelf toch ook baby's om de hele dag 'ooo' en 'aah' naar te roepen? Maar goed, moeten zij weten. Het was wel de bedoeling dat die kleintjes, net als de pandababy's in dierentuinen in andere landen, weer teruggaan naar de wilde Chinese bamboebossen. Maar dat lijkt nog niet echt vaak te gebeuren. Hoe dan ook, één ding is zeker: mensen kunnen maar beter iets gaan doen aan klimaatverandering en ontbossing. Want hoe gezonder onze bamboebossen, hoe groter de kans dat panda's het daar redden. We horen in de wilde natuur. Als er iéts zwart-wit is, is dat het wel.

BEER 6
ONZE KLIMAATMASCOTTE

Ja hoor, daar zul je haar hebben: de koningin van het Noordpoolgebied. Wij beren hebben allemaal last van klimaatverandering, maar dit is onze klimaatmascotte, met haar smeltende ijsschotsen. Dat snappen we wel, want ze is heel fotogeniek, zoals dat heet. Ze is de enige spierwitte beer (die dus niet wit is) en een ijzersterke jager, die ook sluw en onvoorspelbaar uit de hoek kan komen...

Klim maar op je schots, ijsbeer!

IJSBEER

Ursus maritimus

Ja, daar ben ik, hoor! Ik wil eigenlijk eerst even de bruine beer bedanken, omdat hij de leiding neemt. Het is helemaal niet makkelijk om op de voorgrond en in de schijnwerpers te staan.

Ik kan het weten. IJsberen worden namelijk heel veel gefilmd; al helemaal de laatste jaren sinds dat hele ijssmeltgedoe. Volgens mij heb ik intussen in tien natuurfilms gespeeld zonder dat ik daarom heb gevraagd. Zelfs mijn kinderen worden gewoon in beeld gebracht en gevolgd terwijl we slapen, eten, jagen, spelen... Nul privacy hebben we. Dank je wel dus, bruine, dat jij die rol nu eens op je neemt.

De opdracht die we gekregen hebben is ons echte verhaal vertellen. Dat is in mijn geval nog niet zo simpel, want er gaan al eeuwenlang zoveel verhalen rond over ijsberen, en die zijn allemaal anders. De waarheid ligt, zoals zo vaak, ergens in het midden. Soms weet ik zelf niet eens hoe het echt zit. Hier een paar voorbeelden van die hoe-zit-dat-nou-situaties.

DE BEER DER BEREN

Mensen vinden ons al eeuwenlang heel bijzonder. Inuit, de oorspronkelijke menselijke bewoners van het Noordpoolgebied, hebben heel veel respect voor ons, omdat we zo slim, indrukwekkend en gevaarlijk zijn. Voor Inuit zijn we een soort van heilig. Dat is dus een hele eer. Zij geloven dat alle dieren een ziel hebben (duh), maar dat wij ijsberen wel héél krachtig en machtig zijn. Ze noemen ons Nanoek, 'de grote witte' of 'de grote dwaler'. Klopt allemaal, hoewel we dus niet écht wit zijn, maar dat weet iedereen nou wel.

'IK WIST DAT DUS NIET, IJSBEER.'
'SERIEUS?'
'IK BEN VAST NIET DE ENIGE. LEG JE HET NOG ÉÉN KEER UIT?'
'VOORUIT. MIJN HUID IS NIET WIT, MAAR ZWART. KIJK MAAR NAAR MIJN NEUS EN LIPPEN. MIJN VACHT IS DOORZICHTIG EN MIJN HAREN ZIJN HOL, WAARDOOR ZE GOED LICHT KUNNEN WEERKAATSEN. DAARDOOR LIJKT DIE VACHT WIT. MIJN HUID EN MIJN HAREN ZITTEN ZO KNAP IN ELKAAR DAT IK LEKKER WARM BLIJF.'
'DANK JE. DUIDELIJK.'

Terug naar de Inuit. We worden door hen dus al duizenden jaren aanbeden (nu misschien iets minder dan vroeger, maar oké...). Ik zeg niet dat vroeger alles beter was. Maar ik denk wel dat Noordpoolbewoners veel meer respect voor de natuur

hadden dan veel andere mensen nu. Ze jaagden toen ook op ons, wat niet leuk is. Maar we jaagden allemaal, want we moesten nou eenmaal eten vinden en dat is niet makkelijk in die kou. Dus sneuvelde er af en toe een mens en best wel vaak een zeehond en soms een ijsbeer. De Inuit hingen de huid van mijn dode betovergrootmoeder dagenlang in hun huis, zodat haar ziel de tijd had om een plekje te vinden in het volgende ijsberenleven. En ze gebruikten alles van de beer. Het vlees aten ze, van de huid maakten ze laarzen en dekentjes, van de botten gereedschap en andere spullen… Dat is ook wel een troostrijk idee. Stel je voor dat ze de helft van mijn voorouders bij het vuil hadden gezet. Dat zou pas respectloos zijn. Kortom, als Inuit een ijsbeer doodden, deden ze dat om zelf in leven te kunnen blijven, en meestal op een respectvolle manier. Klinkt raar, maar ik jaag zelf ook en daar bedoel ik niets lulligs mee. Maar nu gaan veel mensen niet meer zo respectvol met ons om. Met de meeste dieren trouwens niet.

MENSBEREN EN WOLVEN MET EEN SLANGENSTAART

Die oorspronkelijke Noordpoolmensen hadden ook legenden waar we in voorkwamen. Zo zouden we vermomde mensen zijn die overdag doen alsof ze ijsbeer zijn en ’s avonds hun huid afdoen als ze hun huis binnenstappen. Een prachtig verhaal, maar er zit heus geen mens in me verstopt. Nou ja, hooguit als ik er eentje opeet. Ik ben blij dat ik een beer ben. Ik snap wel waarom de Inuit ons met mensen vergeleken, want we zijn allebei slimme en geduldige jagers. Bovendien hebben we wel meer overeenkomsten, zoals het feit dat we allebei goed voor onze kinderen zorgen en dat we spelen en zo.

Over de hele wereld hoor je al eeuwenlang bizarre verhalen over ons. Ergens tussen 1400 en 1600 na Christus waren er in Europa mensen die ons schilderden als een soort enorme witte wolven, met een staart in de vorm van een slang. Daar kan ik heel duidelijk over zijn: zo zagen mijn voorouders er niet uit. Die prutsers zijn duidelijk nooit naar het Noordpoolgebied gereisd.

Ze hadden beter gewoon een wolf of een slang kunnen tekenen, denk ik dan. Maar wie ben ik?

LAST VAN KLIMAATVERANDERING

Hét symbool van klimaatverandering, dat ben ik. Dat wij ijsberen daar last van hebben staat als het topje van een ijsberg boven water. Even in het kort, want dit kan geen nieuws meer zijn: door opwarming van de aarde smelt ons ijs. Onhandig. Want ik kan supergoed zwemmen, echt. Ik heb er ook lol in, dat zal wel komen door mijn fantastische zwemlijf. Serieus, ik ben olympisch zwemkampioen. Maar, en nu komt het: ik blijf een ijsjager, geen waterjager. Op ijs leg ik lopend de grootste afstanden af. Ik haal wel 25 kilometer per dag. Jagen doe ik als volgt. Op sommige plekken zitten gaten in het ijs, en als ze er niet zitten maak ik ze wel. In zo'n wak komen zeehonden soms boven, want die moeten ademhalen. Ik ga bij dat gat wachten tot er een snuit aan de oppervlakte komt. Ik kan er zo tien uur rondhangen, geen probleem. Als er een zeehond bovenkomt, grijp ik hem, trek hem het ijs op en verslind hem. Ik eet het liefst een ringelrob, want alleen al met zijn vetlaag kan ik zo weer acht dagen vooruit. De rest laat ik liggen. En weet je wat…

'EH, IJSBEER, MAG IK JE HEEL EVEN ONDERBREKEN…?'
'HOEZO BRUINE, WAT DOE IK VERKEERD?'
'JE DWAALT EEN BEETJE AF. JE HAD HET OVER WAAROM JE HET SYMBOOL VAN KLIMAATVERANDERING BENT EN INEENS GAAT HET OVER RINGELROBBEN…'
'O JA, VERREK.'

'IK BEGRIJP WAAROM DE INUIT JE DE NAAM EEUWIGE DWALER GAVEN.'
'SORRY!'

Terug naar dat klimaatprobleem dus. Als in de zomer het ijs smelt, wordt jagen moeilijker, want ik kan niet dagenlang zwemmend achter dieren aan. Ik moet dus vaker het land op, maar daar leven geen zeehonden. Er is sowieso bijna geen eten voor me. Dus breng ik daar een beetje sukkelend mijn dagen door. Op standje reserve, zeg maar. Minder ijs betekent minder goed eten en minder energie. En dus wordt overleven en nieuwe baby's maken moeilijker.

MODDERVETTE ZEEHONDJES A.U.B

Het is zelfs onderzocht, in 2024 bij ijsberen in Hudson Bay in Canada. Daar droegen de ijsberen een halsband met een videocamera erin, en kregen ze een spulletje ingespoten dat liet zien hoeveel calorieën ze binnenkregen. De conclusie? IJsberen die de hele dag op het land hun eten bij elkaar moeten scharrelen, worden zo graatmager als een beer in winterslaap. Zoeken naar eieren, bessen, vogels en hertengeweien kost te veel energie en levert te weinig op. IJsberen hebben moddervette zeehondjes nodig.

Er hangen dus donkere wolken boven onze toekomst. Hoe slecht het precies met ons gaat, is alleen onduidelijk. Hoe meer mensen je spreekt, hoe meer je in de war raakt. Het is ook lastig om ons te tellen. Dat snap ik heus. We leven in veel verschillende afgelegen gebieden en we zien er bijna net zo wit uit als het ijs waarop we lopen.

IJSBEREN IN DE OPVANG

Die klimaatverandering zorgt voor nóg een probleem. Kijk, omdat wij door die warmte op andere plekken moeten zoeken naar eten, dwalen we soms een beetje af naar het zuiden, naar dorpen waar nu mensen wonen. Ja sorry, maar jullie zijn tegenwoordig overal en jullie eten ook. Dus komen we elkaar vaker tegen en dat geeft gedoe.

Bijvoorbeeld in het dorpje Churchill in Canada. Daar hangen in de zomer ijsberen rond die wachten tot het ijs weer aangegroeid is. En die beren hebben honger. Mensen van over de hele wereld komen naar ze kijken. Maar ijsberen gaan af en toe dat dorp in op zoek naar een hapje. Soms vallen ze iemand aan en dan ben je nog niet jarig. Mensen hebben dus van alles bedacht om te voorkomen dat het misgaat. Zo mag niemand 's avonds laat alleen rondlopen, want er kan een gevaarlijke

ijsbeer in een steegje zitten. Er is een actief bewakingsteam dat de ijsberen in de gaten houdt en met nepkogels wegjaagt als het nodig is. En er staat een ijsberenopvanghuis in dat dorp. Daar worden soms beren opgesloten die steeds te dicht bij mensen komen en dreigend overkomen. Ze worden goed verzorgd hoor, en ze worden meestal wel weer vrijgelaten. De mensen doen het ook om ons te beschermen. Maar toch… Het wringt. Waarom moeten wij achter slot en grendel? Het is toch niet onze schuld dat ons ijs smelt en dat we op andere plekken eten moeten zoeken?

GEVAARLIJK?

Mensen zien ons als hartstikke gevaarlijk en dodelijk. Dat zijn we soms ook, dat geef ik eerlijk toe. Maar of we nou willen of niet, ijsberen doden bijna nooit een mens. Nog veel minder vaak dan bruine beren (en die doen het al zelden). Dat komt ook doordat mensen enorm voorzichtig zijn als wij in de buurt zijn. Ze dragen wapens, hebben alarmbellen en doen van alles om te zorgen dat wij niet te dicht bij ze komen. Snap ik, want als ik een mens tegenkom, val ik soms wel aan. Ik ben nogal goed in vechten, dus dan is mijn tegenstander het haasje. Alleen een schouderklopje van mij is al genoeg om jou in elkaar te laten zakken. Je kunt dus maar beter uit mijn buurt blijven. Als mensen zorgen dat wij gewoon op onze ijsschotsen kunnen blijven wonen, is er niet zoveel aan de hand. Geloof me, we komen niet voor de lol jullie kant op.

HOE HET ER NU VOOR STAAT

Er zijn negentien populaties ijsberen op de wereld, verspreid over vijf landen en op het ijs van zeeën die van geen enkel land zijn. Hèhè, eindelijk een duidelijk feit. We wonen rond Spitsbergen (Noorwegen), Groenland (Denemarken), Rusland, het noorden van Alaska (Verenigde Staten) en Canada. Volgens de laatste cijfers, die het betrouwbaarst overkomen, zijn er in totaal nog tussen de twintig- en dertigduizend van ons. Dat zijn er in ieder geval meer dan ongeveer zestig jaar geleden, toen er nog op heel veel plekken op ons gejaagd mocht worden. Maar… dat ijs is weleens minder hard gesmolten. En de toekomst ziet er niet rooskleurig uit, want zelfs als jullie stoppen met het uitstoten van broeikasgassen duurt het nog heel lang voor het ijs weer dikker wordt. Zoveel tijd hebben wij misschien helemaal niet.

Weet je… als mensen nou hun best doen om die klimaatverandering af te remmen, dan beloof ik dat mijn kinderen én ik zonder mokken blijven opduiken in al die natuurfilms van jullie.

'VERGEET JE ONS GEZAMENLIJKE VERHAALTJE NIET, IJSBEER?'
'WAT OOK ALWEER?'
'DE PIZZLY!'
'DE PIZZLY! WAT STOM. DAT WAS IK WÉL VERGETEN.'
'VERTEL ALSNOG MAAR.'

De pizzly

Nou, dat we iets vaker naar het zuiden afzakken om eten te zoeken, heeft nog voor iets heel interessants gezorgd. Af en toe komen ijsberen namelijk niet alleen mensen maar ook naaste familieleden tegen: grizzlyberen, die nu juist verder naar het noorden komen. En soms klikt dat wel. Ja jeetje, bruin, wit, wat maakt ons het uit? Dus af en toe is er een ontmoeting tussen een ijsbeer en een grizzly die het ineens heel goed met elkaar kunnen vinden. Daar komen dan pizzly's* uit, roomkleurige kleintjes die half ijsbeer en half grizzly zijn. Die kunnen trouwens zelf geen jongen krijgen.

*Pizzly is een soort combinatie van *polar bear* (Engels voor 'ijsbeer') en grizzly. Andere namen zijn ijsgrizzly of grolar. Maar dat laatste klinkt helemaal zo ongezellig. Dan is pizzly leuker, toch?

BEER 7
EEN LEVEND TANKSTATION

Ik moet zeggen... met deze beer heb ik toch wel het meest medelijden. Want veel van haar soortgenoten zitten gevangen, en bepaald niet in een luxe cel. En dat terwijl – of misschien juist omdat – ze niet de kwaadste van ons allemaal is. Ze is geen relschopper, ze houdt zich meestal koest. Vooruit, ze kan weleens geïrriteerd uit de hoek komen. Maar neem dat haar maar eens kwalijk. Daar heeft ze goede reden voor. Dat zal ze je zelf wel vertellen.

Ben je daar, kraagbeer?
Ja?
Brand maar los! Hier ben je veilig.

KRAAGBEER

Ursus thibetanus

Er gaan niet zoveel rare verhalen over ons rond. Over bruine beren bestaan meer onzinverhalen. Ik denk dat het komt doordat er sowieso maar weinig over ons wordt verteld. We houden ons meestal heel rustig. Dat is meteen ook een nadeel, want we laten dus ook keihard over ons heen lopen.

Ons verhaal is nogal ingewikkeld en droevig. Ik kan er ook niks aan doen. Het is niet iets waar ik graag aan denk. Maar het is wel belangrijk dat je weet hoe het zit. Dus ik ga mijn best doen.

'SUCCES, KRAAGBEERTJE! JE KUNT HET!'
'DANK JE WEL.'

TOEN IK NOG EEN KLEINE KRAAGBEER WAS

Toen ik klein was, had ik de tijd van mijn leven. Wij kraagberen leven in veel Aziatische landen, van Iran tot Japan en van Thailand tot Oost-Rusland. Ik groeide zelf op in Vietnam. Waar ik woonde, klom ik de halve dag in bomen op zoek naar eten en takken om mijn bed mee te bouwen. Ver weg van gevaarlijke dieren, zoals tijgers en luipaarden, maar vooral van mensen.

Ik heb behoorlijk grote oren voor een beer. Sommige mensen noemen me Mickey Mouse, maar dan kun je Mickey Mouse beter Mickey Kraagbeer noemen, want wie was er nou eerst, Mickey of ik? Verder lijk ik soms een beetje op de honingbeer, en ook op de Amerikaanse zwarte beer. Maar mijn donkere vacht is wat langer dan die van die twee. Hij valt als een mantel om mijn nek. Ik heb een soort goudkleurige kraag (vandaar mijn naam) op mijn borst,

die een beetje lijkt op die van de honingbeer en de lippenbeer. Maar qua karakter ben ik heel anders. Liever, al zeg ik het zelf.

TOEN IK NOG EEN KLEINE KRAAGBEER WAS DUS

Goed, dat was een zijstapje. Terug naar toen ik nog een klein kraagbeertje was. Ik had een broertje en een zusje en meestal liepen we in een rijtje achter onze moeder aan. Van groot naar klein; ik was de grootste van de drie. Af en toe kwamen we andere kraagberen tegen, en dat was prima. We zagen elkaar wel, maar lieten elkaar met rust. Vechten deden we zo min mogelijk. Dan raak je misschien gewond, en wie wil dat nou? Ik herinner me nog wel die keer dat een andere beer op mijn eten uit was. Ja luister, dat moet je gewoon niet doen. Ik ben kalm en vredelievend, maar als je mijn eten afpakt of me bedreigt kan ik nukkig worden. Dat snap je wel, toch? Ik heb hem met mijn voorpoot een mep gegeven en gedreigd om hem te bijten. Weg was hij, en mijn ontbijt was niet weg. Klaar, zand erover.

Verder kan ik uit voorzorg best luidruchtig zijn. Ik maak vaak plopgeluidjes als ik een beetje bang ben. Soms brul of grom of jammer ik. En soms klak ik met mijn tong als er andere beren in de buurt komen. Meestal verdwijnen ze dan wel weer. Gelukkig, dan kan ik weer door met waar ik goed in ben: eten zoeken, zoals fruit, honing, noten, vlees, kruiden… Er is zoveel wat ik lekker vind. En ik houd van takkenbedjes in bomen maken, slapen en weer eten. Ik woonde hoog in de bergen, dus in de winter sliepen we langer, in een hol onder de grond.

Nou ja, kortom, zo was ons leven, en ons leven was goed. Tot het ineens niet meer goed was.

TOEN HET INEENS NIET MEER GOED WAS

Op een dag werd ik gevangen door mensen. Een tijdje werd het zwart om me heen, en daarna werd ik wakker en zat ik opgesloten. Lág ik opgesloten. In een kaal hok dat maar net iets groter was dan ikzelf. Ik kon niks anders dan platliggen. Echt, de hele dag en nacht, maanden en zelfs jaren

achter elkaar. Zo lang dat ik niet zou weten hoelang. Ik houd van liggen hoor, begrijp me niet verkeerd. Maar ik doe dat liever op momenten die ik zelf uitkies. En het deed ook heel veel pijn, want in mijn buik zat een slangetje waar een geel goedje uit stroomde. Mijn gal. Ik was een levend tankstation geworden.

Ik was dus de pineut omdat mensen geloven dat berengal goed voor hun gezondheid is. Maar hallo zeg, mensen hebben zelf toch ook een galblaas? Waarom vinden ze dan dat ze recht hebben op de mijne? In verschillende landen in Azië leven duizenden kraagberen in kooien. Dag in, dag uit wordt hun gal uit hun galblaas gezogen en verkocht voor veel geld. Ook onze klauwen en ons vlees zijn geld waard. Het is in Vietnam, waar ik opgesloten zat, strafbaar om onze gal te jatten. Je kunt er zelfs jaren voor de cel in gaan. Alleen gebeurt dat bijna nooit. De dader moet namelijk op heterdaad betrapt worden als hij gal tapt, en dat is heel moeilijk. Galjatters zorgen er echt wel voor dat het stiekem gebeurt. Voorlopig zijn kraagberen dus de enige achter de tralies, en dat lijkt mij de wereld op zijn kop.

'NOU, DE TRANEN SPRINGEN ME IN DE OGEN.'
'IK KAN HET NIET MOOIER MAKEN DAN HET IS, BRUINE.'
'SNAP IK, HOOR. VOOR LEZERS IS HET ALLEEN WEL FIJN ALS JE AFSLUIT MET EEN BEETJE LICHT AAN HET EIND VAN DE TUNNEL, WEET JE NOG?'
'O JA. NIET BLIJVEN HANGEN IN ELLENDE EN ZO. DAT SCHRIKT AF.'
'PRECIES. EN ER ÍS OOK HOOP, TOCH?'
'JA, BEST EEN BEETJE. JE HEBT GELIJK, DANK JE WEL, BRUINE.'

NU HET WEER EEN BEETJE BETER GAAT

Er is dus hoop! We worden ook soms gered. Kijk naar mij. Na jaren in die kooi werd ik op een dag ineens weggehaald en meegenomen naar een opvanghuis. Daar woon ik met andere slachtoffers. Het is niet de wilde natuur, maar we hebben het er best goed. Ik mag elke dag in bad en ik kan weer rondscharrelen, eten en in bomen klimmen. Ik denk dat ik mensen niet snel meer ga vertrouwen na alles wat er is gebeurd, maar verder gaat het wel weer.

Omdat we in verschillende landen en gebieden wonen, is het heel moeilijk om ons te tellen. Maar in de meeste leefgebieden zijn er in ieder geval steeds minder van ons (behalve misschien in Japan). Als dat galgedoe nou eens stopt, dan komt het met ons vast weer goed. En in steeds meer Aziatische landen, zoals China en Zuid-Korea, komen mensen in actie voor ons. Nog een lichtpuntje: in Japan hadden kraagberen in het wild steeds minder ruimte, door mensen die hun bossen innamen. Maar daar verhuizen steeds meer mensen naar de stad, en dus krijgen wij meer van ons natuurlijke thuis terug. Goed idee. Laat al die mensen maar bij elkaar op een kluitje gaan zitten. Dan trekken wij ons weer terug in de bossen, precies waar we het liefste zijn. En in de tussentijd passen veel wilde kraagberen hun ritme een beetje aan. Pas als mensen slapen, gaan zij eropuit om eten te zoeken. Wel zo veilig.

'GOED GEDAAN!'
'BEDANKT, HÈ.'

BEER 8
IK

Ja, we zijn er bijna. Alleen ik nog. Ik ben een beer die de meeste mensen op een voetstuk hebben staan. Omdat ik groot ben, moeten de mensen naar me opkijken. Letterlijk. Het is bijna onmogelijk om niet een beetje onder de indruk van mij te zijn. Een paar steekwoorden? Ik ben heel erg mezelf, en ook wel dapper en zo, denk ik. En stijlvol, vastberaden, flexibel, sterk en vredelievend. Klinkt dat arrogant? Sorry. Niet de bedoeling.

Daar gaan we, het is tijd voor... mij!

PS Mensen hebben me een officiële deftige naam gegeven: *Ursus arctos*. En weet je wat dat betekent? Ursus is 'beer' in het Latijn en arctos is 'beer' in het Grieks. Beer beer dus. Had ik al gezegd dat jullie een merkwaardige soort zijn?

BRUINE BEER

Ursus arctos

Eigenlijk is dit helemaal niet zo'n makkelijke opdracht. Dat ontdek je pas als je zelf aan de beurt bent. Ik ben sowieso al lid van een ingewikkelde beersoort. Want er zijn heel veel verschillende bruine beren in allerlei soorten en maten, en we wonen ook nog eens op veel plekken op aarde: Roemenië, Spanje, Zweden, Finland, Griekenland, Rusland, Japan, Armenië, Slowakije, Italië, Amerika, Canada, en dan vergeet ik er nog een heleboel.

Het is bij ons bruine beren natuurlijk ook een beetje zoals bij alle dieren: de ene is de andere niet. We kunnen ons ook heel verschillend gedragen. Maar dat heeft misschien nog wel het meest te maken met de plek waar we wonen. Ver weg van de mensenwereld zijn we meer onszelf, en dus kalmer en vredelievender dan in of dicht bij de bewoonde wereld. Dat wil ik maar vast even gezegd hebben.

TOEN IK NOG EEN DIK JONG BEERTJE WAS

Ik woon zelf in Alaska, al sinds ik een klein dik babybeertje was. Ja, ik was vroeger heel dik – nou en? Dat kwam doordat er gewoon zoveel te eten was waar we opgroeiden. Elke zomer zaten we maanden te vissen aan de rivier, want daar zwommen de zalmen met honderden tegelijk voorbij om een eind verderop hun eitjes te leggen. Je hoefde ze zo ongeveer alleen maar uit het water te grissen. Een soort zalmenluilekkerland dus. Het wemelde van de bruine beren in de rivier en bij de watervallen. In het najaar gingen we dan kogelrond in winterslaap, in de heuvels kilometers verderop. In het voorjaar kwamen we dun als grassprietjes ons hol weer uit en begon het hele riedeltje van voren af aan.

Ik leefde de eerste drie jaar van mijn leven dag en nacht met mijn moeder, mijn zus-

je en mijn broertje. Onze moeder zorgde voor ons en leerde ons alles wat we moesten weten, over jagen en gevaren herkennen en zo. We gingen vaak met z'n vieren vissen. Toen we heel klein waren, keken we vooral ongeduldig vanaf de waterkant toe hoe zij het deed. We aten ons vol, deden dutjes, speelden in het gras, zwommen en gingen weer eten.

BROERTJE KWIJT

Af en toe staken we de rivier over. Onze moeder liep voorop, mijn zus en ik zwommen achter haar aan, en als laatste in de rij spartelde mijn broertje. Hij was twee keer zo klein als mijn zus en ik. Zo'n ukje komt vaker in onze familie voor. Meestal krijgt een moeder maar een of twee jongen. Als het er drie of nog meer zijn, dan is er soms eentje formaat mini. Je moet al het eten in de buik wel met z'n drieën delen, hè. We worden geboren terwijl onze moeder in winterslaap is en komen er ieniemienie uit. En dan is het in ons hol ook weer vechten om melk. Mijn broertje bleef dus een beetje achter. Omdat hij zo klein was, had hij altijd moeite om boven water te blijven. De stroming kan best sterk zijn. Het was elke keer weer spannend of hij de overkant zou halen. Op een dag haalde hij het niet. Ineens was hij verdwenen en we hebben hem nooit meer teruggezien.

NU IK GEEN DIK JONG BEERTJE MEER BEN

Een gemiddelde zomerdag ziet er voor mij nog net zo uit als vroeger, behalve dan dat ik nu in mijn eentje ben. Na drie jaar zette mijn moeder ons zo de deur uit. Zij was klaar voor nieuwe jongen en ze had gezorgd dat wij er klaar voor waren om op eigen poten te staan. Dan moet je dus ineens zelf voor je eten zorgen en weten wat je moet doen als je andere beren tegenkomt, lekker dan. Veel beren blijven dan nog een tijdje bij hun broer of zus rondhangen. Inmiddels zit ik gewoon in mijn uppie bij diezelfde rivier. Ik neem een duik, ga een paar uur vissen en maak een ommetje. Af en toe komt er een andere beer voorbij. Als ik die niet mag, jaag ik hem of haar weg. Als ik denk: prima, genoeg te vissen voor iedereen, dan laat ik die beer met rust. We hoeven niks van elkaar. Alle bruine beren zijn het liefst alleen, behalve moeders met hun kleintjes dus. Soms zijn er jaren waarin er minder zalm is. Dat is balen. In dat geval jagen we elkaar sneller de rivier uit. We eten dan bijvoorbeeld meer grasachtige plantjes, bessen en schelpdieren. Je moet wat. Als je wilt weten wat ik gegeten heb, hoef je trouwens maar naar mijn poep te kijken:

Papperige oranje poep betekent zalm.

Een drol met stukjes schelp erin – jawel, schelpdieren dus.

Donkere drollen vol bessenzaadjes hoef ik niet eens toe te lichten, denk ik.

Sprietenpoep: hopla, groenvoer.

VREDE OP AARDE ALSTUBLIEFT

Dit was mijn leven in het kort. Niet zo heel spannend, hè? In enge films zie je angstaanjagende bruine beren die op hun achterpoten staan te brullen en vervolgens mensen verslinden. Maar dat is allemaal nogal nep. Neem dat rechtop staan. Ja, dat kunnen we. Mijn moeder deed dat in die rivier de halve dag door. Als we samen in de bosjes op de uitkijk stonden, aapten wij haar na. Dan stonden we met z'n vieren rechtop. Maar dat is dus geen aanvalshouding. We doen het omdat we dan meer kunnen zien. Ja, zo simpel en onschuldig is het.

Er zijn wel manieren waarop je kunt zien dat we boos of geïrriteerd zijn, hoor. Dan houd ik je in de gaten en schraap ik misschien met mijn voorpoten over de grond. Ik doe mijn bek een stukje open en ik gaap en hijg. Mijn kop houd ik laag, met mijn oren naar achteren. Soms snuif en klappertand ik zelfs van de stress. Als ik grom of brul moet je ook oppassen. En als ik aanval, kom ik met grote sprongen op je af. Ik haal uit met mijn klauwen en bijt. Maar aan die laatste informatie heb je misschien niet zoveel, want als dat gebeurt is het al te laat.

VECHTEN? NEE DANK JE

Hoe dan ook, mensen denken vaak dat we een mens op ons pad het liefst meteen aan flarden scheuren. Dat is helemaal niet waar. We vechten al niet graag met elkaar. Vooruit, af en toe worden jonge beertjes door volwassen mannetjes doodgemaakt. En soms hebben beren ruzie, omdat ze bijvoorbeeld allebei hetzelfde eten willen of omdat een moeder haar jong wil beschermen. Het gebeurt ook weleens omdat twee mannetjes met hetzelfde vrouwtje willen paren. Eerst proberen ze elkaar een

beetje bang te maken. Ze gaan gewoon op vier poten tegenover elkaar staan en maken dreigende bewegingen. Als het echt menens is, doen ze een nepgevecht met hun bek open en hun tanden ontbloot. Maar nog steeds raken ze elkaar niet zo snel aan. Als je vecht, is er een kans dat je gewond raakt. Waarom zou je dat risico lopen? De meeste beren zijn slimmer dan dat. Die laten zien wie de baas is, maar ze houden zich verder koest. Het liefst ook als er mensen in de buurt zijn.

BEZIG MET BERENZAKEN

Je zou het misschien niet verwachten, maar we hebben van nature gewoon helemaal geen interesse in mensen. Niet onaardig bedoeld hoor, maar we laten jullie graag links liggen. Echt, er is weinig wat ons minder kan schelen. Behalve als mensen eten voor ons achterlaten, waardoor we ze gaan zien als wandelende supermarkten. Dat verandert de zaak. Of als jullie op ons schieten of ons wegjagen of te dicht bij een

moeder met haar jongen komen. Als je dat als beer vaak genoeg om je heen ziet, ga je mensen wel eng vinden.

Jammer genoeg hebben wij inmiddels op de meeste plekken op de wereld last van alles wat mensen doen. In een paar landen wordt er op ons gejaagd. Soms omdat een land vindt dat er te veel van ons zijn. Soms omdat mensen ons gevaarlijk vinden. In sommige landen geven toeristen ons eten, omdat ze ons graag willen tegenkomen. En tja, als wij bang zijn of denken dat er iets te halen valt, dan kúnnen we in de aanval gaan. Dat is niet zo raar, toch? Op die plekken waar mensen zich met ons leven bemoeien, kunnen bruine beren dus wel gevaarlijk uit de hoek komen. Dat ga je niet meer veranderen. Maar er is een lichtpuntje: dat gebeurt nog niet overal. Kijk maar naar de rivier in Alaska waar ik woon en waar maar een paar mensen lopen die ons alle ruimte geven. Als je ons laat doen wat beren van nature willen doen, dan doen wij het liefst geen mens kwaad. Dan houden we ons alleen maar bezig met berenzaken.

'MAG IK NU NOG EVEN IETS VRAGEN, BRUINE?'
'JA, TUURLIJK, PANDA.'
'NOU, JE BENT TOCH GEWOON EEN GRIZZLY?'
'LEUK DAT JE HET VRAAGT, MAAR ZO SIMPEL IS HET NIET, NEE.'
'DUS EEN GRIZZLY IS NIET HETZELFDE ALS EEN BRUINE BEER?'
'NEE, DAT DENKT IEDEREEN. HET IS EEN INGEWIKKELD VERHAAL, DAAROM WILDE IK ER NIET OVER BEGINNEN. MAAR BLIJKBAAR KOM IK DAAR NIET MEE WEG.'

Grizzly of bruine beer?

Mensen kibbelen al honderden jaren over beersoorten. Er is vooral veel gedoe over grizzlyberen. Waarschijnlijk dacht jij ook dat een grizzlybeer en een bruine beer hetzelfde zijn. Maar het is maar net aan wie je het vraagt. De meeste berenexperts zeggen dat een grizzlybeer een ondersoort van de bruine beer is, net als de kodiakbeer, de Europese bruine beer, de gobibeer die in de woestijn in Mongolië woont en nog een handjevol andere bruine beren. Anderen zeggen dat een grizzly en een bruine beer één pot nat zijn. Ik identificeer me niet als grizzly. Maar als mensen me zo noemen omdat ze niet precies snappen hoe het zit, vind ik het heus niet erg. We zijn allemaal bruine beren, daar gaat het om.

DEEL 3

OVER ONZE OPA'S EN OMA'S EN ZO

Dit boek heet niet voor niets *Wij, beren*. Het ging tot nu toe vooral over ons leven nu. Maar als je ons helemaal wilt snappen, is het wel handig om ook nog iets te weten over hoe we vroeger leefden. Hier dus een paar hoogte- en dieptepunten uit onze geschiedenis.

BEERBEESTEN EN GROTTEN VOL BOTTEN

Beren gaan al een tijdje mee. Aan onze uitgebreide familiestamboom is alleen geen touw vast te knopen. Serieus, we snappen er niks van en veel mensen sleutelen er nog steeds aan. Twintig miljoen jaar geleden renden er al kleine roofdiertjes rond die een beetje op een beer en een beetje op een hond/kat/otter leken. Maar waarschijnlijk waren dat toch niet écht onze voorouders. Dat vind ik goed nieuws, want ik heb niks met honden. Ik vind ze eng met dat geblaf en zo, dus ik zou er niet graag familie van willen zijn.

In de miljoenen jaren erna was het op aarde een komen en gaan van beerachtige dieren. Maar ongeveer anderhalf miljoen jaar geleden waren onze eerste, echte, moderne voorouders er. Die verspreidden zich over de wereld, zelfs tot in Zuid-Afrika, terwijl nu in heel Afrika geen beer meer te bekennen is. Tijdens de grote ijstijd (2,6 miljoen jaar tot 11.700 jaar geleden) stierven er superveel dieren uit, want in die kou is het moeilijk overleven. Maar er waren dus beersoorten die het wél redden, zoals de bruine beer!

BEERBEEST

Ik wil even iets zeggen over twee al lang uitgestorven beersoorten. Een ervan is de Zuid-Amerikaanse kortsnuitbeer. Mensen

hebben hem de belachelijk lange naam *Arctotherium angustidens* gegeven. Het betekent beerbeest, dus zo noem ik hem. Dat beerbeest was misschien wel de grootste beer die ooit leefde; hij was ongeveer drie keer zo groot als ik. Hij woog soms wel 1500 kilo. Dat is meer dan twee keer zoveel als ik en net zoveel als 45 kinderen van een jaar of tien. Misschien is zijn reusachtigheid wel de reden dat hij ongeveer 11.000 jaar geleden uitstierf. Het is moeilijk om achter prooien aan te rennen als je zo groot bent.

HOLENBEER

De beroemdste uitgestorven beer is denk ik toch wel de holenbeer, die ongeveer zo groot was als de grootste bruine beren nu. Hij woonde tot ongeveer 24.000 jaar geleden in grotten op plekken waar nu Europa is. Hoe je dat zeker kunt weten? Al die grotten lagen bezaaid met holenbeerbotten en op de muren stonden tekeningen van ze, gemaakt door mensen die toen ook al leefden. Dat die beer verdween, had waarschijnlijk ook wel iets met die mensen te maken. Want op sommige holenberenbotten ontdekten wetenschappers afdrukken van gereedschap, en in een stukje wervel vonden ze iets wat waarschijnlijk een afgebroken speerpunt was. Bovendien was het vast moeilijk om te overleven in een ijstijd met weinig eten, terwijl mensen het ook nog eens voorzien hadden op die warme grotten om in te slapen. Helaas voor de holenbeer.

NEDERBEREN

In Nederland wordt best veel geruzied over de wolven die er sinds een tijdje weer rondlopen. Nou, ik ben benieuwd wat er zou gebeuren als een beer de grens zou oversteken! Ik raad mijn soortgenoten af om te komen, want je struikelt er over de mensen en dat is dus vragen om gedoe. Maar wist je dat we er ooit wel leefden? Tot ongeveer 1000 na Christus kon je in de bossen die er toen nog stonden bruine beren tegen het reuzenlijf lopen, en in België nog tot in de dertiende eeuw. Heel soms worden er nog oude berenbotten gevonden op plekken waar vroeger wilde natuur was. In 2016 ontdekten archeologen een bijna complete linkervoorpoot van een bruine beer in de duinen bij Noordwijk. Waarschijnlijk was dat zo ongeveer de allerlaatste. Toen steeds meer bomen werden gekapt en er op mijn familie werd gejaagd, was het snel afgelopen met ons.

MEER DAN EEN DOODGEWONE BEER

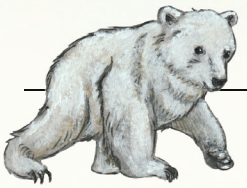

Je zou denken dat gewoon een beer zijn genoeg is. Net als gewoon een mens zijn, of een axolotl of een bladsnijdersmier. Maar al zolang mensen weten dat we bestaan, zoeken ze van alles achter ons. Eeuwenlang werden we over de hele wereld bewonderd en aanbeden. Zou het zijn omdat we zo sterk, dapper en groot zijn (al zeg ik het zelf)? En omdat we best wel op mensen lijken?

BEREN VEREREN

De ijsbeer heeft al verteld dat hij volgens verhalen van de eerste Noordpoolmensen eigenlijk half beer en half mens is. Bij het Japanse volk Aino is een beer de belangrijkste dierengod. In de verhalen van de oorspronkelijke bewoners van Noord-Amerika zijn we een symbool van wijsheid. En oude volken in Zuid-Amerika vereerden de brilbeer misschien wel, maar dat weet niemand zeker. Over de hele wereld wemelt het in ieder geval van de oeroude mythen en rituelen waarin wij de hoofdrol spelen. Berencultus noemen ze dat. We zouden de voorouders van mensen zijn. We zouden na onze dood opnieuw geboren worden, omdat we in winterslaap gaan in een hol en daar maanden later weer uit verschijnen. Volgens sommige verhalen zijn we zelfs onsterfelijk, maar het is inmiddels wel duidelijk dat dát sowieso niet waar is.

Ook in Europa waren we eeuwenlang populair bij veel volken. Ze hadden allemaal rituelen waarin wij een rol speelden. Op feesten werden we vereerd en dansten mensen rond met berenmaskers op. Onze koppen stonden op schilden en bij sommige volken waren jonge krijgers pas een man als ze een beer hadden gedood (beetje onaardig). Er werden steden naar ons vernoemd, zoals Bern in Zwitserland. Veel adellijke mensen hadden een beer in hun familiewapen. Of ze hadden zelfs een echte beer als huisdier (daar ben ik geen voorstander van). Er waren ook volken die onze naam niet eens uitspraken, zo heilig vonden ze ons.

LUIE, LAFFE SUKKELS

Maar toen het christendom in Europa steeds belangrijker en machtiger werd, waren wij de pineut. De kerk vond al die berenverering maar onzin. Tussen de achtste en tiende eeuw na Christus voerde ze campagne om ons van ons voetstuk te stoten. Ze schilderde ons af als luie, laffe sukkels en probeerde berenfestivals te verbieden. Op berenfeestdagen plande de kerk expres een nieuwe christelijke feestdag. We stonden steeds vaker op schilderijen als tamme dieren, met een ketting en een muilkorf om. De leeuw nam onze plek als koning van de dieren over. Dat vond de kerk blijkbaar niet erg, want de leeuw leefde niet in het wild in Europa en was geen symbool voor niet-goddelijke verhalen. De campagne werkte. Als mensen in Europa nog iets van ons vonden, was het vooral dat ze ons zagen als sullige knuffelbeesten. Bedankt, kerk.

Boksberen en circusartiesten

Je kunt boeken vullen met de mooiste oude verhalen over beren, maar ook met de vreselijkste dingen die ons zijn aangedaan. Eeuwenlang werden we gedwongen om kunstjes te doen. In de tijd van de Romeinen vochten we al in arena's tegen andere dieren, gevangenen en gladiatoren. Ook eeuwen later moesten we nog op allerlei plekken in de wereld knokken, met honden en stieren en leeuwen en zo. In de middeleeuwen dansten we in verschillende landen aan kettingen op straat en op markten. Vanaf de achttiende eeuw kon je ons in circussen tegenkomen. Omdat we zo slim zijn, kun je ons namelijk een hoop leren. Zo kwam het dat er beren op paarden en motoren rondreden, met mes en vork aten, accordeon speelden, hockeyden en zelfs rolschaatsten. Sommige mensen hielden ons zelfs als huisdier, in een kooi in hun achtertuin of zo. Zwarte bladzijden uit onze geschiedenis zijn het. Nou ja, geschiedenis... Sommige van die dingen gebeuren nog steeds, al is het stiekem. Gelukkig zijn er net als vroeger ook nog veel mensen die ons bijzonder vinden en die hun nek voor ons uitsteken. Ze vangen oude circusberen op, bevrijden ons uit kooien of verbieden anderen om beren te gebruiken voor kunstjes of medicijnen. Denk maar aan die kraagbeer in de opvang.

Beer in nood

Er is een speciale (Engelstalige) site voor ons gemaakt: bearalert.org. Zie je op vakantie een beer in een kleine kooi? Kom je een van ons bijvoorbeeld tegen in een circus, of dansend op straat? Als je het doorgeeft via die site, probeert stichting Bears in Mind te zorgen dat die arme beer naar een opvanghuis verhuist.

Ongelikte beer

Weleens gehoord van de uitdrukking 'ongelikte beer'? Dat zeg je tegen iemand die ongemanierd is. Weer zoiets onaardigs, hè. Wat hebben wij daar nou mee te maken? De oude Romeinse dichter Ovidius, díé heeft er iets mee te maken. Rond het jaar nul schreef hij dat een moederbeer haar kleine, kale en hulpeloze 'klomp' van een babybeertje in vorm likte. Nou, beren likken hun kleintjes voortdurend schoon hoor, daar niet van. Maar als je de vorm van je kind wilt veranderen, moet je wel heel veel kracht zetten. Rare jongens, die Romeinen.

KLASSIEKE KASKRAKERS

We spreken duidelijk nog steeds tot de verbeelding, want mensen blijven berenverhalen bedenken. Kijk naar lollige of schattige superonschuldige berensterren zoals Po uit *Kung Fu Panda*, Yogi Bear, de rare pastelkleurige 'magische' troetelbeertjes ('Troetelbeertjes, straal'? Serieus?) en die drie ouderwetse beren uit dat stokoude sprookje *Goudlokje en de drie beren*. Of juist naar horrorberenfilms waarin we als afgrijselijke monsters worden neergezet, zoals in *Grizzly*, *The Revenant* en *Cocaine Bear*. Goh, als wij toch eens in de winst zouden delen van alle boeken, spullen, films en series waarin we de hoofdrol hebben gespeeld…

Wat je van beren leren kan

Dit is ook wel een mooie en toepasselijke titel voor ons boek. Maar hij is gesneuveld, want als je denkt aan 'wat je van beren leren kan', denk je aan *Jungle Boek*. Voor wie daar nog nooit van gehoord heeft: een zwarte panter in de jungle van India vindt een mensenbaby. Die baby groeit op bij wolven die hem Mowgli noemen, maar als hij later moet vluchten komt hij de beer Baloe tegen, die zijn beste vriend wordt. Baloe betekent 'beer' in het Hindi, een officiële taal in India.

Rudyard Kipling verzon dat verhaal aan het eind van de negentiende eeuw (met de nadruk op 'verzon'). Sindsdien wemelt het van de *Jungle Boek*-boeken, *Jungle Boek*-films en -series en *Jungle Boek*-liedjes die je niet meer uit je hoofd krijgt. Hartstikke leuk, maar denk nou niet: ik wil ook in de jungle van India een beer tegenkomen, want die zijn zo lief. Als Mowgli's verhaal waargebeurd was, dan was hij waarschijnlijk door die zwarte panter of Baloe (of allebei) aangevallen. Een beer in het Indiase woud is namelijk een lippenbeer. En zoals je hebt gelezen, zijn lippenberen niet dol op mensen. Zelfs met schattige, onschuldige, eenzame weesjongetjes gaan ze niet graag op pad. Wat je van beren leren kan? Dat is dat je vooral uit hun buurt en van hun lijf moet blijven.

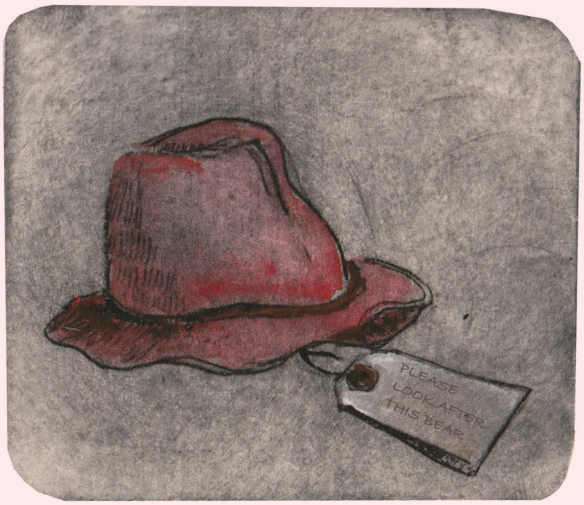

Zorg a.u.b. goed voor deze beer

Nog zo'n publiekstrekker: Paddington, dat beleefde beertje met zijn rode hoedje, blauwe houtje-touwtjejas en koffertje vol marmelade. In 1958 schreef de Britse schrijver Michael Bond een boek over hem. Inmiddels zijn er ik weet niet hoeveel boeken, knuffelbeesten en tekenfilms over hem gemaakt, en zelfs een enorm populaire Hollywoodfilm. Paddington is volgens het verhaal een brilbeer uit Peru. Wilde brilberen staan alleen niet bekend om hun hoedjes, houtje-touwtjejassen en koffers. En zelfs zonder kleren lijkt Paddington voor geen meter op een brilbeer. Allemaal prima, hoor. Maar ik zeg het toch even: Paddington ziet er schattig uit en een brilbeer ziet er schattig uit, maar daar stopt de vergelijking.

O wacht, misschien is er toch iets... In het verhaal was Paddington op de vlucht en werd hij door een Britse familie op een station in Londen gevonden. Aan zijn jas hing een briefje met de tekst: *Zorg a.u.b. goed voor deze beer. Bedankt.* Nou, dát verzoek mag voor alle beren gelden. Dank u.

BEROEMDE BEREN DIE ECHT BESTONDEN

Er zijn ook een boel levensechte beren die geschiedenis schreven. Het ene verhaal is nog bizarder dan het andere. Kijk maar.

DE BLEKE BEER VAN DE KONING

In Londen staat al eeuwen een wereldberoemde verzameling van gebouwen: de Tower of London. Die Tower is al van alles geweest: een fort, een paleis, een gevangenis… Stel je eens voor dat er acht eeuwen geleden al camera's waren die in alle vertrekken hadden gehangen. En dat je die videobeelden nu versneld zou afspelen (heel erg versneld, want acht eeuwen terugkijken is best veel)… Dan hoefde er nooit meer een horrorfilm te worden gemaakt. Want dan zou je zien dat er niet alleen deftige koninklijke lieden in luxe paleiskamers leefden, maar ook dat er mensen werden opgesloten en gemarteld en onthoofd. Op de beelden zou je trouwens niet alleen mensen tegenkomen, maar ook raven, olifanten, luipaarden, leeuwen en… beren.

Blijkbaar verveelden sommige oude koningen zich een ongeluk. Want ze hadden rare hobby's, zoals exotische dieren sparen en ruilen met koningen uit andere landen. *Mag ik van jou drie leeuwen? Dan krijg jij van mij nog twee raven en een luipaard erbij. Kwartet!* Neem Hendrik de Derde, die in de dertiende eeuw koning van Engeland was. Hij vond het een goed idee om zijn wilde cadeaus onder te brengen in de koninklijke 'dierentuin' binnen de muren van zijn grote fort. Van zijn zwager kreeg hij een paar leeuwen, en koning Haakon uit Noorwegen gaf hem een zogenaamde bleke beer.

De kans is groot dat die bleke beer een ijsbeer was. IJsberen staan namelijk bekend om hun bleekheid. Bovendien had Haakon Groenland veroverd, waar toen ijsberen rondstruinden. Als het inderdaad een ijsbeer was, was de arme ziel waarschijnlijk de eerste in zijn soort die zijn koude ijsschots verruilde voor een leven in druilerig Engeland. En daar zat hij dan, in een grimmig fort in plaats van op de Noordpool. Hij kon ook nog fluiten naar een koninklijke behandeling, want zijn verzorgers kregen maar een klein beetje geld om hem te eten te geven.

Na een tijdje besloot de koning dat zijn wilde speeltje eigenlijk ook wel voor zichzelf moest kunnen zorgen. Elke dag werd die beer dus aan een grote ketting naar de rivier de Theems gebracht. Daar trok hij zijn baantjes, badderde hij en viste hij zijn eigen maaltje bij elkaar terwijl de inwoners van Londen hem aangaapten.

HET VRESELIJKE VERHAAL ACHTER JOUW KNUFFELBEER

Ja, sorry, dit is echt best een gezellig boek, maar je leest het ook omdat je ons echte verhaal wilt horen, toch? Dan krijg je niet alleen de krenten uit de pap, maar ook de narigheid. Zet je schrap, want dit verhaal kan pijnlijk zijn als je thuis een teddybeer hebt.

Jouw knuffelbeer heet niet voor niets teddybeer. Hij is vernoemd naar de oude Amerikaanse president Theodore (Teddy) Roosevelt. Die man was dol op jagen. In zijn hele leven heeft hij een behoorlijke berg beren doodgeschoten, puur voor de lol. Nou, en zonder één bepaalde dag in het najaar van 1902 was jouw teddybeer misschien nooit ontstaan. Dat zit zo.

President Roosevelt was weer eens op berenjacht, met een groepje mensen en een roedel honden. Urenlang hadden ze achter een beer aan gezeten, maar ze kregen hem niet te pakken. Teddy gaf het op. Hij ging lunchen. Eén man zocht samen met de honden door, en ze kregen het alsnog voor elkaar om de beer in te sluiten. De man blies op zijn hoorn, hét teken dat de president mocht komen voor het verlossende schot. Toen Teddy aankwam, hing de arme beer al half bewusteloos aan een boom. Hij had een klap op zijn kop gekregen omdat hij het gevecht met de honden was aangegaan. De president wilde de vastgebonden beer niet doodschieten, omdat het geen eerlijke strijd zou zijn. En daar had hij gelijk in (even los van het feit dat het me sowieso geen eerlijke strijd lijkt als er allemaal mensen met geweren en agressieve honden achter je aan zitten, maar wie ben ik).

Wat de meeste mensen niet weten, is dat Roosevelt iemand anders de opdracht gaf om die beer te doden. Wat vooral is blijven hangen, is dat de president de beer zo zielig vond dat hij hem zélf niet wilde doden. Een krant publiceerde een cartoon van ene Clifford Berryman, die een koddig beertje had getekend dat zielig smekend naar Roosevelt kijkt. Twee eigenaren van een snoepwinkel in New York zagen die tekening en kwamen op het idee om er een knuffelbeerversie van te maken. Ze noemden hem Teddy's Bear en hij werd enorm populair. Rond die tijd werd in Duitsland ook zo'n beer gemaakt, door een bedrijf dat Steiff heette. Die knuffels gingen ook meteen als verse zalmmoten over de toonbank. Welke beer er precies eerst was is onduidelijk, maar eigenlijk doet dat er ook niet toe.

WEESBEERTJE WINNIPEG

In de bossen van Canada schoot een jager in 1914 een zwarte beer dood. Dat was op zich al erg genoeg, maar het bleek ook nog eens een moederbeer te zijn. De jager had dus een weesje op zijn geweten. Gelukkig maakte hij de jonge beer niet dood, maar verkocht hij haar voor twintig dollar aan een soldaat die Harry Colebourn heette. Harry noemde het pluizige berenbolletje Winnipeg, naar het stadje waar hij woonde. Eigenlijk wilde hij haar weer loslaten in het bos waar ze vandaan kwam, maar inmiddels waren hij en zijn medesoldaten zo aan haar gehecht dat ze besloten het weesje te adopteren. Harry nam Winnipeg mee naar zijn legerkamp in Engeland. Daar sliep ze onder zijn veldbed, speelde met soldaten en poseerde op groepsfoto's.

Maar intussen was wel de Eerste Wereldoorlog aan de gang. Toen Harry moest gaan vechten in Europa, was hij gelukkig zo slim om te bedenken dat een beertje niet thuishoort aan het front. Hij bracht Winnipeg naar de dierentuin in Londen. Ook daar werden de mensen verliefd op haar. Logisch, want ze was gezellig, betrouwbaar en lief. Zo lief zelfs dat kinderen met haar konden spelen en rondjes mochten rijden op haar rug.*

Op een dag kwam een jongetje naar de dierentuin om naar het beroemde beertje te kijken. Christopher Robin Milne heette hij. Hij was dol op zijn eigen teddybeer en besloot die Winnie te noemen, naar Winnipeg natuurlijk. Christopher Robin zei er ook nog Poeh achteraan (het schijnt dat hij die naam aan alle dieren gaf). Zijn vader, die een schrijver was, hoorde dat allemaal. Hij bedacht toen het wereldberoemde verhaal van Winnie de Poeh, die lieve en niet zo heel erg snuggere gele beer met dat te kleine rode truitje.

* Een kleine kritische noot, hoor. Ik vraag me af of dat paardjerijden op Winnipeg nou wel zo'n goed idee was. Welke beer wil nou de hele dag van die irritante stuiterballen van kinderen op zijn rug?

ÉÉN HONDJE, 20 DOLLAR

Babypanda hier, geniet van zijn flesje.

Die zin staat boven een krantenartikel in de Amerikaanse krant *The New York Times*, van 24 december 1936. Er staat een foto bij van een vrouw met een dikke jas aan en een mutsje op, in een hotelbed in Amerika. In haar armen houdt ze een piepkleine panda. Het is de allereerste springlevende reuzenpanda op het Amerikaanse continent ooit.

Die vrouw was Ruth Harkness. Haar man, een ontdekkingsreiziger, was eerder dat jaar doodgegaan. Zijn droom was om een pandabeer uit China te halen, maar dat was dus niet meer gelukt. Ruth wilde die droom alsnog laten uitkomen. Met een half-Chinese meneer die Quentin Young heette en een clubje helpers reisde ze naar de bergen van China. Ze had voor de zekerheid melkflesjes, spenen en babymelk mee. Wat er in het pandagebied gebeurde, is een beetje een vaag verhaal. Tijdens een wandeling in de bossen hoorden ze geroep en een geweerschot. Vlak erna vond Quentin ineens een piepkleine huilende panda in een gat in een boom. Die plukte hij eruit en nam hij mee.

Ruth noemde het beertje Su Lin, wat 'een klein beetje van iets heel waardevols' betekent. Ze namen het dier mee naar Amerika. Dat was nog heel veel gedoe, want bij de boot werden ze tegengehouden door de douane, die vond dat er een luchtje aan zat. Na een paar dagen praten en onderhandelen mocht Ruth de berenbaby alsnog mee het land uit nemen. En daar ging hij, in een mand waaraan een labeltje hing met de tekst: *Eén hondje, 20 dollar*.

Zo belandde niet-hond Su Lin ineens in die hotelkamer. Daar kreeg hij in plaats van bamboe melk met levertraan en siroop uit een flesje. *Bezoekers van dit land moeten maar leren om iets anders lekker te vinden*, staat geschreven in het krantenartikel. Alsof het Su Lins eigen keus was om uit die boom gegrist te worden. Het Chinese ukje moest ook met zijn nieuwe mensenmoeder op tournee door New York en Chicago. Maar in 1937 gaf Ruth hem aan een dierentuin in Chicago, in ruil voor geld om in China nog zo'n beer te gaan vangen.

Honderdduizenden mensen kwamen Su Lin bekijken, tot hij twee jaar nadat hij uit zijn bos was geplukt doodging aan longontsteking. Nu kun je hem zien in een vitrine in een museum in dezelfde stad – de allereerste panda die levend de wereld over reisde, maar zeker niet de laatste.

DEEL 4

JULLIE, MENSEN

Terug naar nu. Jullie zijn er en wij zijn er. Jullie met steeds meer, wij met steeds minder. Maar wij mogen er ook zijn.

We moeten het dus toch met elkaar uitzingen. Dat gaat heus lukken, nu je ons beter kent. En helemaal als je dit hoofdstuk ook nog even doorbladert.

WE LIJKEN OP ELKAAR, JIJ EN IK

Er is nóg iets wat misschien helpt: weet je eigenlijk wel hoeveel we op elkaar lijken? We zijn allebei zoogdieren, waarschijnlijk is ons DNA voor 80 tot 90 procent hetzelfde. Maar we hebben nog veel meer met elkaar gemeen. Wat dacht je van deze overeenkomsten?

We kunnen vaak goed op onze achterpoten staan en rondlopen.

We zitten vaak op onze billen.

We leunen graag onderuitgezakt achterover.

We kunnen met onze handen eten.

We snurken.

We gapen.

We houden soms van hetzelfde eten, zoals honing en fruit.

We zijn nieuwsgierig, slim en leergierig.

We zorgen supergoed voor onze kleintjes.

We zijn over het algemeen goedaardig. (Maar rotte appels heb je overal.)

Dit betekent niet dat we nu vrienden moeten worden. Zeker niet, júíst niet. Een beer is een beer en een mens is een mens, en diersoort zoekt (vaak) diersoort.

WENSENLIJSTJE

Je kunt het ermee eens zijn of niet, maar mensen maken in deze wereld de dienst uit. Dat is de harde realiteit voor ons. Dus hebben we een wensenlijstje gemaakt met zes tips. Het zou geweldig zijn als je die volgt, dan kunnen we wat ons betreft prima samen door één deur.

TIP 1

BLIJF OP AFSTAND

Ja, het klinkt misschien ongezellig, zeker nu je waarschijnlijk – terecht – een nog grotere fan van ons bent geworden. Maar blijf toch gewoon uit onze buurt. Dit zeggen we meteen namens olifanten,gordelmollen, kokosnootoctopussen, zeekomkommers en alle andere wilde dieren.

Het lijkt ingewikkeld, van dieren houden en ze toch uit de weg gaan. Maar het is voor ons wel ideaal. Want als een beer gaat wennen aan mensen en niet meer bang voor ze is, vraag je om problemen. Wanneer je ons voert, kunnen we daar niet echt weerstand aan bieden. Maar je helpt ons er niet mee, want als we steeds eten komen halen is het ook weer niet goed. Negen van de tien keer worden wij dan weggejaagd of, erger nog, doodgeschoten. Een paar regels dus:

Geef ons geen eten, ook niet als we erom smeken. Niets. Nada. We zoeken ons eigen maaltje wel.

Laat nergens eten slingeren. Berg je troep op, op plekken waar wij niet bij kunnen.

Zorg dat je in berengebied zelf niet naar eten, parfum of andere sterke mensenluchtjes ruikt.

Kampeer je in onze buurt? Laat geen eten in je tent achter, zelfs geen tandpasta of lipgloss. Wij ruiken álles, daar kunnen we ook niks aan doen. En die geurtjes zijn aantrekkelijk. Ook daar kunnen we niks aan doen.

Als je in berengebied wandelt: blijf op de paden, let op onze sporen en maak een beetje herrie. Zodra ik een lawaaierig groepje mensen hoor, maak ik me uit de voeten. Er zijn ook speciale berenbellen die je aan je tas kunt hangen. O, en als ik geen beer was, zou ik je aanraden berenspray mee te nemen. Dat is een soort pepperspray waarmee je in ons gezicht kunt spuiten als we ineens voor je staan. Mensen raden dat aan, maar dat ga ik zelf natuurlijk niet doen, dat snap je.

Als het echt niet anders kan, kun je het gebruiken om jezelf in veiligheid te brengen. Maar alleen als laatste redmiddel.

Zie je in de verte een beer? Blijf op grote afstand en loop (niet met je rug naar de beer toe!) nog een stukje verder weg. Stap niet op die beer af voor een selfie en kijk hem niet aan. Zie je een beer met jongen? Blijf dan op een nóg grotere afstand. Zorg dat je een camera hebt met een telelens om toch mooie foto's te kunnen maken. Neem een verrekijker mee. Maar laat ons onze gang gaan en kom niet te dichtbij.

TIP 2

WAT JE MOET DOEN ALS EEN BEER JE PAD KRUIST

De kans is piepklein, maar misschien is het wel handig om je nog wat algemene tips te geven voor als er toch ineens een beer voor je neus staat. Dat kan per ongeluk gebeuren, bijvoorbeeld als die beer je niet hoorde aankomen of als de wind je geur de andere richting op blies. Elke beersoort is anders en elke beer is anders. Je weet dus nooit zeker of deze tips altijd goed uitpakken. Maar aangezien ik je geen aparte handleiding kan geven voor iedere beer op aarde, zul je het ermee moeten doen.

Blufaanval

Dit is niet waterdicht, hoor. Maar je hebt grofweg twee verschillende berenaanvallen: een blufaanval en een echte aanval. Die blufaanval is duidelijk: de beer wil je vooral afschrikken. Hij blaast zichzelf een beetje op om groter te lijken, en hij komt met grote stappen op je af, om daarna links of rechts af te slaan of gewoon weer weg te lopen.

Wat jij wel moet doen

Rustig blijven staan en met een lage stem tegen de beer praten. 'Hé beer, hoi beer, nee beer, ho beer', dat soort

dingen. Als de beer tot stilstand komt, loop dan heel voorzichtig achteruit en een beetje naar opzij en verlies hem of haar niet uit het oog. Blijf kalm tegen die arme geschrokken ziel praten, zodat die hopelijk snapt dat je het totaal niet kwaad bedoelt.

Wat jij niet moet doen

In paniek wegrennen, want als je gaat rennen, is de kans groter dat die beer achter je aan komt. Klim ook niet in een boom, want als je hebt opgelet weet je nu dat de gemiddelde beer een geweldige bomenklimmer is. O ja, en zelf aanvallen voor die beer in actie komt, is natuurlijk het domste idee ooit. Dan wordt het zéker een gevecht, want er zijn weinig beren die zich niet verdedigen als het erop aankomt – en terecht.

Echte aanval

Nogmaals, dit is alleen maar voor de zekerheid, want de kans dat jij ooit door een beer wordt aangevallen is extreem klein. Maar in het bizarre geval dat dat tóch gebeurt, is dit misschien een goede reactie:

Amerikaanse zwarte beer

Keihard terugvechten en schreeuwen, met alle kracht die je in je hebt. We willen dit natuurlijk allemaal niet, maar spuit met je berenspray, sla die beer, schop die beer, alles wat je maar kunt bedenken. Het is niet anders.

Bruine beer, lippenbeer en ijsbeer

Doe alsof je dood bent. Het klinkt raar, maar het vergroot de kans dat je niet echt doodgaat, want deze drie soorten zijn nogal sterk. In een gevecht ben je behoorlijk kansloos. Ga plat op je buik liggen met je armen over je hoofd en je nek. Heb je een rugzak om? Houd dat zo, want die beschermt je rug. Verroer je niet en maak geen geluid. Het schijnt dat een foetushouding ook een aanrader is, waarbij je ook weer je hoofd en nek moet beschermen met je armen. Hopelijk denkt de beer dat dat zielige hoopje mens geen bedreiging is en vertrekt hij. Blijf nog wel een tijdje liggen, want het kan zijn dat je aanvaller in de buurt blijft. En o ja, mocht die beer blijven aanvallen, dan moet je uiteindelijk toch maar de strijd aangaan. In dat geval: zet hem op, hè.

Panda, brilbeer, kraagbeer en honingbeer

Een aanval van een van deze beren is ook weer zo onwaarschijnlijk dat hier nog be-

ter kan staan wat je moet doen als je een agressieve hond tegenkomt. Maar goed, voor de vorm geven we je deze tip: blijf rustig stilstaan en roep 'nee beer' en 'ho beer'. Als een van deze beren daarna niet op de vlucht slaat maar je echt aanvalt, vecht dan terug. Waarschijnlijk kiest die bange beer alsnog het hazenpad.

TIP 3

LAAT ONZE JONGEN LIGGEN

Herinner je je het verhaal van die panda-ontvoering nog? Laat onze jongen zitten, lopen of liggen als je ze tegenkomt. Moeders zijn waarschijnlijk bij ze in de buurt. En hoe langer jij bij het kleintje blijft dralen, hoe groter de kans dat zij eraan komt om je weg te jagen. Heb je echt het idee dat het kleintje verlaten is? Maak er een foto van en zorg dat je de locatie opslaat. Bel de plaatselijke boswachter, dan kan die het in de gaten houden. Dank je wel namens alle berenmoeders.

TIP 4

BLIJF VAN ONS BERENLIJF

Onze gal is van ons. Onze klauwen zijn van ons. We houden niet van kogels en evenmin van tralies. We zijn heel graag

vrij en willen de baas zijn over ons eigen lijf. Net als mensen. Hopelijk zijn er manieren om jullie kwaaltjes te genezen zonder ons ziek te maken.

TIP 5

STOP ONTBOSSING, KLIMAAT-VERANDERING EN VERVUILING EN ZO

Als jullie onze bossen laten staan en er genoeg ijs op de Noordpool blijft, wordt ons leven een stuk makkelijker. Dan blijven wij op ons honk en hebben jullie geen last van ons. Wat zou het toch geweldig zijn als mensen dat voor elkaar kregen. Ah, alsjeblieft?

TIP 6

HELP RARE BERENVERHALEN DE WERELD UIT

Nu je snapt hoe het echt zit, kun je helpen om alle vreemde verzinsels over ons naar het rijk der fabelen te verbannen.

Ontzettend bedankt, namens ons allemaal.

DEEL 5

WAT JE VERDER OVER BEREN KUNT LEREN

BERENPASPOORTEN

BRUINE BEER

OFFICIËLE NAAM
Ursus arctos

ONDERSOORTEN
De grizzly, gobibeer, kodiakbeer... en nog een stuk of twaalf andere.

WE ZIJN MET ONGEVEER
200.000

HOE HET GAAT
Niet bedreigd, ons totale aantal blijft hetzelfde. Maar op sommige plekken, zoals in de Gobiwoestijn in Mongolië, worden we wel met uitsterven bedreigd.

WAAR WE WONEN
Noord-Amerika, Europa en Azië.

HOE GROOT WE ZIJN
Ik zeg het alvast namens alle beren: dat verschilt bij elke soort per beer en ook nog per ondersoort. Alleen al tussen ons bruine beren zitten enorme verschillen in formaat en gewicht. Vrouwtjesberen zijn meestal kleiner dan mannetjesberen – dat geldt ook voor alle beersoorten. En hoe groter de beer, hoe groter het verschil tussen vrouwtje en mannetje! Een beetje bruine beer is van klauw tot schouder gemiddeld 70 centimeter tot 1,5 meter hoog. En van neus tot staart 1,4 tot 2,2 meter lang.

HOEVEEL WE WEGEN
Tussen de 90 en 650 kilo.

HOE OUD WE GEMIDDELD WORDEN IN HET WILD (MITS WE NIET GESTOORD WORDEN)
Vijftien tot twintig jaar, en soms nog ouder.

EEN PAAR VAN ONZE GROTERE VIJANDEN
De mens. Verder hebben we niet zoveel vijanden. Heel soms krijgen we het aan de stok met bijvoorbeeld een muskusos, hond of tijger.

LIEVELINGSETEN
Het hangt een beetje af van waar we wonen. Maar veel van ons houden van zalm, pijnboompitten, insecten, bessen, grasachtige plantjes, kadavers, eieren, honing en af en toe een rendierkalfje, vogel of eekhoorn of zo.

HOE WE COMMUNICEREN
Dit geldt ook voor veel van de andere beren, dus ik zeg het weer namens de groep. We kunnen muisstil zijn als we ons verschuilen, maar we kunnen ook behoorlijk luidruchtig zijn. Veel van ons grommen of brullen als we boos zijn; bij stress jammeren we, of we snuiven of klakken met onze tong. Onze jongen kunnen gigantisch veel herrie maken als ze de aandacht van hun moeder willen. Maar ze zitten af en toe ook tevreden een beetje te neuriën als ze het naar hun zin hebben. We praten ook zonder geluid, denk maar aan onze houding als we iemand willen afschrikken. En je weet inmiddels hoe dol we zijn op geur. Daar praten we ook mee. We vangen niet alleen elk luchtje van anderen op, we laten zelf plasjes achter op bomen, of schurken er een beetje tegenaan zodat ons geurtje blijft hangen.

OF WE EEN WINTERSLAAP HOUDEN
Ja, deze vraag leek ons ook interessant. Mensen denken vaak dat alle beren sowieso een winterslaap houden, maar dat is dus niet zo. Op echt koude plekken doen we het simpelweg omdat er in de winter veel minder eten te vinden is. Waar het stervenskoud is, slapen we soms wel acht maanden achter elkaar. In winterslaap gaan onze hartslag, lichaamstemperatuur en ademhaling naar beneden en zetten we onze voedingsstoffen minder snel om in energie. We eten niet en gaan niet naar de wc. Op plekken waar het warmer is en dus nog wel eten te vinden is, slapen sommige bruine beren korter of bijna helemaal niet.

EN DAN NOG IETS OVER ONZE JONGEN, OMDAT IEDEREEN DAT LEUK VINDT
Gemiddeld krijgt een bruine berenmoeder er twee per keer. Kleintjes worden meestal kaal geboren in het hol van hun moeder terwijl ze half slaapt. Bij onze geboorte zijn we ongeveer twintig centimeter kort en wegen we een halve kilo (honderden kilo's minder dan onze moeder). Bruine berenukjes doen pas na bijna een maand hun ogen voor het eerst open, en vaak niet eens allebei tegelijk. Lopen lukt ons pas na een week of zes. Maar hé, dat is nog altijd eerder dan een mensenkind.

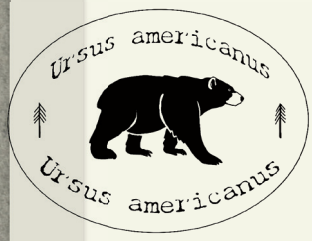

AMERIKAANSE ZWARTE BEER

OFFICIËLE NAAM
Ursus americanus

ONDERSOORTEN
Dat zijn er een stuk of vijftien, waaronder de kaneelbeer en de blauwe beer.

WE ZIJN MET ONGEVEER
900.000

HOE HET GAAT
We worden niet bedreigd of zo. Het gaat wel lekker eigenlijk! We zijn met steeds meer.

WAAR WE WONEN
Noord-Amerika: de Verenigde Staten, Canada en Mexico.

HOE GROOT WE ZIJN
Een man van onze soort is, als hij met vier poten op de grond staat, van klauw tot schouder 70 centimeter tot ruim 1 meter hoog. En van neus tot staart 1,2 tot 2 meter.

HOEVEEL WE WEGEN
Tussen de 60 en 300 kilo.

HOE OUD WE GEMIDDELD WORDEN IN HET WILD (MITS WE NIET GESTOORD WORDEN)
We kunnen in het wild rond de vijfentwintig jaar worden, maar sommige zwarte beren worden wel ouder dan dertig jaar.

EEN PAAR VAN ONZE GROTERE VIJANDEN
Sowieso de mens en de hond, en beren die groter zijn dan wijzelf gaan we ook liever uit de weg.

LIEVELINGSETEN
Heb je even? Eikels, bessen, schelpdieren, eieren, insecten, honing, gras en eigenlijk ongeveer al het andere eten dat er bestaat. Maar toch vooral vegetarische dingen.

OF WE EEN WINTERSLAAP HOUDEN
Normaal gesproken houden wij wel een winterslaap. We eten ons in de zomermaanden bomvol, zoeken een goed hol en duiken daar als zombies voor een paar maanden in, zo ongeveer tussen november en april. We gaan net als bruine beren in de reservestand. Maar we slapen net als de meeste winterslaapberen niet de hele tijd, hoor. Soms worden we even wakker en maken we een ommetje. En omdat het op veel plekken warmer wordt, slapen sommige zwarte beren korter of hebben ze die winterslaap helemaal afgeschaft (zoals in Mexico).

EN DAN NOG IETS OVER ONZE JONGEN, OMDAT IEDEREEN DAT LEUK VINDT
Een moeder krijgt meestal twee jongen, maar ooit was er een beer waar wel zes kleintjes uit tevoorschijn kwamen. Een pasgeboren jong is een hulpeloos bolletje, iets groter dan een mensenhand, grijzig van kleur en stekeblind. Pas na een maand gaan de ogen open en kan het beertje een beetje lopen. Maar wat geeft het. Tegen een warme slapende moeder aan met tepels met melk in de buurt kun je prima hulpeloos zijn. Als jongen het hol uit komen, kunnen ze trouwens nog beter in bomen klimmen dan wandelen. Dat is blijkbaar een natuurtalent, want ze hebben er in dat hol niet op kunnen oefenen.

HONINGBEER

OFFICIËLE NAAM
Helarctos malayanus

ZO NOEMEN ZE ONS OOK VAAK
Zonnebeer, Maleise beer, hondenbeer.

ONDERSOORTEN
Naast de 'gewone' honingbeer is er ook de Borneohoningbeer.

WE ZIJN MET ONGEVEER
Dat weet niemand. Misschien zijn er nog best wat van ons hoor, maar meer dan de helft van onze bossen is gesloopt, dus het worden er elk jaar minder.

HOE HET GAAT
We zijn kwetsbaar, onze aantallen gaan dus achteruit.

WAAR WE WONEN
Het tropisch regenwoud van Azië: India, Myanmar, Laos, Thailand, Vietnam, Cambodja, Maleisië, Indonesië en misschien China.

HOE KLEIN WE ZIJN
Van klauw tot schouder 50 tot 70 centimeter. En van neus tot staart maar ergens tussen de 1 en 1,4 meter.

HOEVEEL WE WEGEN
Tussen de 30 en 90 kilo. Vergelijk dat maar eens met een ijsbeer!

HOE OUD WE GEMIDDELD WORDEN IN HET WILD (MITS WE NIET GESTOORD WORDEN)
Niemand die het precies weet, maar waarschijnlijk ongeveer vijfentwintig jaar.

EEN PAAR VAN ONZE GROTERE VIJANDEN
De mens natuurlijk, en verder de python en de tijger.

LIEVELINGSETEN
Vruchten, termieten, keverlarven, mieren, kadavers, eieren, honing en nog veel meer.

OF WE EEN WINTERSLAAP HOUDEN
Nee, daar doen we niet aan! Nergens voor nodig. Waar wij wonen is het warm genoeg om het hele jaar rond te blijven scharrelen en eten te zoeken.

EN DAN NOG IETS OVER ONZE JONGEN, OMDAT IEDEREEN DAT LEUK VINDT
Wij honingberen krijgen per worp een of heel soms twee jongen. Die zijn bij de geboorte kaal en de eerste twee weken stekeblind. Na vier weken zetten ze hun eerste stapjes.

KRAAGBEER

OFFICIËLE NAAM
Ursus thibetanus

ZO NOEMEN ZE ONS OOK VAAK
Aziatische zwarte beer, maanbeer.

ONDERSOORTEN
Dat zijn er ongeveer vijf, waaronder de Japanse en de Himalayaanse zwarte beer.

WE ZIJN MET ONGEVEER
Dat weet niemand, maar we hebben steeds minder plek om te wonen, en er wordt nog steeds op ons gejaagd. Dus het gaat niet echt de goede kant op.

HOE HET GAAT
We zijn kwetsbaar; we zijn met steeds minder.

WAAR WE WONEN
In veel landen in Zuidoost-Azië, en in Japan, Iran, India en Zuid-Korea en zo.

HOE GROOT WE ZIJN
Een mannetje is van klauw tot schouder 60 centimeter tot 1 meter. En van neus tot staart 1,1 tot 1,9 meter.

HOE OUD WE GEMIDDELD WORDEN IN HET WILD (MITS WE NIET GESTOORD WORDEN)
Ongeveer vijfentwintig jaar.

EEN PAAR VAN ONZE GROTERE VIJANDEN
De mens staat bovenaan, en soms beren die groter zijn dan wij. Honden en luipaarden vinden we ook eng.

LIEVELINGSETEN
Eigenlijk ongeveer hetzelfde als de honingbeer, maar die had geloof ik geen eikels genoemd. Die vinden we ook wel lekker.

OF WE EEN WINTERSLAAP HOUDEN
Kraagberen die in de tropen leven doen 's winters meestal wat meer dutjes in hun takkenbed, maar ze houden geen echte winterslaap. Sommige kraagberen die in koude gebieden wonen gaan wel onder de wol, ongeveer tussen november en maart. Zwangere vrouwtjes ook. Het blijft een handige manier van energie besparen.

EN DAN NOG IETS OVER ONZE JONGEN, OMDAT IEDEREEN DAT LEUK VINDT
Moeders krijgen meestal twee jongen per keer. Kraagbeerkleintjes zijn in sommige dingen een stuk sneller dan andere berenjongen, want al na een week kijken ze de wereld in. Dan moeten ze nog even geduld hebben voor ze ook op ontdekkingstocht kunnen, want de eerste stapjes lukken pas drie weken later.

BRILBEER

OFFICIËLE NAAM
Tremarctos ornatus

ZO NOEMEN ZE ONS OOK VAAK
Andesbeer of ucumari.

ONDERSOORTEN
Die zijn er niet.

WE ZIJN MET ONGEVEER
Minder dan 20.000.

HOE HET GAAT
We zijn kwetsbaar, ook onze aantallen gaan achteruit.

WAAR WE WONEN
In de Zuid-Amerikaanse landen Colombia, Venezuela, Ecuador, Peru, Bolivia en Argentinië.

HOE GROOT WE ZIJN
Een mannetje is van klauw tot schouder 60 tot 90 centimeter. En van neus tot staart ongeveer 90 centimeter tot 2,2 meter.

HOEVEEL WE WEGEN
Tussen de 30 en 200 kilo.

HOE OUD WE GEMIDDELD WORDEN IN HET WILD (MITS WE NIET GESTOORD WORDEN)
Waarschijnlijk ongeveer twintig jaar, maar er is weleens een brilbeer van vijfentwintig gezien.

EEN PAAR VAN ONZE GROTERE VIJANDEN
Eh... mens, hond, adelaar en jaguar.

LIEVELINGSETEN
Bijna de helft van ons eten bestaat uit bromelia's! Vruchten vinden we misschien wel nóg lekkerder, maar die zijn er niet altijd. Verder houden we van mieren, gras, lelies, honing en heel soms een vogeltje, koe of lama of zo.

OF WE EEN WINTERSLAAP HOUDEN
Nee, hoor! Waarom zouden we?

EN DAN NOG IETS OVER ONZE JONGEN, OMDAT IEDEREEN DAT LEUK VINDT
Moederbrilberen maken supermooie afgelegen nestjes waar hun jongen veilig in geboren kunnen worden. Ze bedekken het nest met plantmateriaal uit de buurt, zodat het goed geïsoleerd en lekker warm is. Meestal komen er een of twee kleintjes uit de buik. Een pasgeboren brilbeertje is net zo piepklein als een honingberenjong. Na een maand of zoiets kan het om zich heen kijken en een ommetje maken. Het is bijna onmogelijk om een brilberenjong met zijn piepkleine kortsnuitkop niet de állerschattigste van alle beren te vinden.

LIPPENBEER

OFFICIËLE NAAM
Melursus ursinus

ZO NOEMEN ZE ONS OOK VAAK
Moet dit? Nou goed, luiaardbeer.

ONDERSOORTEN
Twee, namelijk de Indiase en de Sri Lankaanse.

WE ZIJN MET ONGEVEER
Waarschijnlijk 10.000 tot 20.000.

HOE HET GAAT
We zijn kwetsbaar, ook wij zijn met steeds minder.

WAAR WE WONEN
India, Sri Lanka en Nepal.

HOE GROOT WE ZIJN
Een mannetje is van klauw tot schouder 65 tot 85 centimeter. En van neus tot staart 1,4 tot 1,7 meter.

HOEVEEL WE WEGEN
Tussen de 60 en 140 kilo.

HOE OUD WE GEMIDDELD WORDEN IN HET WILD (MITS WE NIET GESTOORD WORDEN)
Twintig tot vijfentwintig jaar is voor ons niet heel raar.

EEN PAAR VAN ONZE GROTERE VIJANDEN
Sowieso de mens, en daarnaast de tijger.

LIEVELINGSETEN
Termieten, mieren en larven vinden we heerlijk. Ook houden we van alle soorten fruit, en van bloemen.

OF WE EEN WINTERSLAAP HOUDEN
Nee, daar doen wij niet aan. Niet nodig. Nou ja, misschien soms zwangere vrouwtjes een beetje.

EN DAN NOG IETS OVER ONZE JONGEN, OMDAT IEDEREEN DAT LEUK VINDT
Ik had dit in mijn pitch al gezegd, dus echt nodig is dit niet. Goed, snel dan. Onze kleintjes hebben al net zo'n slordig uiterlijk als hun moeder. Na drie weken kunnen ze elkaar ook bekijken, want dan beginnen hun oogjes open te gaan. Na vier weken lopen ze, maar ze vinden een ritje op hun moeders rug dus een stuk leuker.

REUZENPANDA

OFFICIËLE NAAM
Ailuropoda melanoleuca

ZO WORDEN WE OOK VAAK GENOEMD
Pandabeer, panda.

ONDERSOORTEN
Eentje: de qinlingpanda die in het Qinling-gebergte woont. Die is soms bruin-wit in plaats van zwart-wit en is een stuk groter.

WE ZIJN MET ONGEVEER
Tussen de 500 en 2000, afhankelijk van aan wie je het vraagt.

HOE HET GAAT
We zijn kwetsbaar, maar wel minder kwetsbaar dan een tijd geleden.

WAAR WE WONEN
In China.

HOE GROOT WE ZIJN
Een mannetje is van klauw tot schouder 60 centimeter tot 1 meter. En van neus tot staart 1,2 tot 1,5 meter.

HOEVEEL WE WEGEN
Tussen de 70 en 150 kilo.

HOE OUD WE GEMIDDELD WORDEN IN HET WILD (MITS WE NIET GESTOORD WORDEN)
Tussen de vijftien en twintig jaar ongeveer.

EEN PAAR VAN ONZE GROTERE VIJANDEN
Even denken... ik ga voor mens en luipaard.

LIEVELINGSETEN
Duh. Bamboe.

OF WE EEN WINTERSLAAP HOUDEN
Ja, ik zie je denken: panda, energiezuinig, slaper. Maar nee, we gaan niet in winterslaap. Dat werkt niet, want we kunnen ons met bamboe niet echt vet eten. We gaan gewoon naar wat minder hooggelegen gebied in de winter, waar het niet zo koud wordt.

EN DAN NOG IETS OVER ONZE JONGEN, OMDAT IEDEREEN DAT LEUK VINDT
Een moeder krijgt een of twee jongen. Meestal overleeft sowieso maar één beertje het omdat het ingewikkeld is om voor twee kleintjes tegelijk te zorgen. Kleintjes zijn in dit geval ook echt kleintjes – de minuscuulste babyberen van allemaal. Het zijn vederlichte wurmpjes, zo klein als waterijsjes. En ze zijn niet de snelste. Pas na meer dan veertig dagen gaan hun speldenknopjes van ogen open. Ze verlaten het kraamnest hangend in de bek van hun moeder. Met lopen wachten ze twaalf weken, een recordtijd voor beren.

IJSBEER

OFFICIËLE NAAM
Ursus maritimus

ZO WORDEN WE OOK VAAK GENOEMD
Nanoek, witte beer, sneeuwbeer, poolbeer.

ONDERSOORTEN
Daar wordt soms over gekibbeld, maar officieel is er maar één ijsbeer.

WE ZIJN MET ONGEVEER
Niemand die het zeker weet, maar waarschijnlijk 20.000 tot 30.000.

HOE HET GAAT
We zijn kwetsbaar, maar hoe kwetsbaar is onduidelijk.

WAAR WE WONEN
De Arctische oceaan, Noord-Amerika, Rusland en Europa.

HOE GROOT WE ZIJN
Een mannetje is van klauw tot schouder 1,2 tot 1,6 meter hoog. En van neus tot staart 1,9 tot 2,4 meter lang.

HOEVEEL WE WEGEN
Tussen de 180 en 1000 kilo.

HOE OUD WE GEMIDDELD WORDEN IN HET WILD (MITS WE NIET GESTOORD WORDEN)
Zelfs daar zeggen mensen verschillende dingen over. De een zegt dat we meestal tussen

de vijftien en achttien jaar worden, de ander zegt twintig tot vijfentwintig. Er is in elk geval ook een keer een wilde ijsbeer van vierendertig geweest.

EEN PAAR VAN ONZE GROTERE VIJANDEN
Dan kies ik mens, hond, walrus en orka.

LIEVELINGSETEN
Als we het voor het kiezen hebben, eten we voor 99 procent vet vlees. Vooral het vet in ringelrobben. Heerlijk! Maar we slaan karkassen, bessen, eieren en zeewier ook niet af, als het moet.

OF WE EEN WINTERSLAAP HOUDEN
Bij ons is het altijd koud, maar een winterslaap is niet echt nodig. Alleen een vrouwtje met jongen in haar buik gaat tussen oktober en maart in een soort slaapstand.

EN DAN NOG IETS OVER ONZE JONGEN, OMDAT IEDEREEN DAT LEUK VINDT
Meer dan de helft van de ijsberenmoeders krijgt twee jongen. Die zijn ongeveer zo groot als die van een bruine beer, en kunnen ook net zo snel zien: na ongeveer 28 dagen. Ze lopen wel iets later, pas na twee maanden. Tot die tijd blijven ze lekker in hun moeders sneeuwhol liggen.

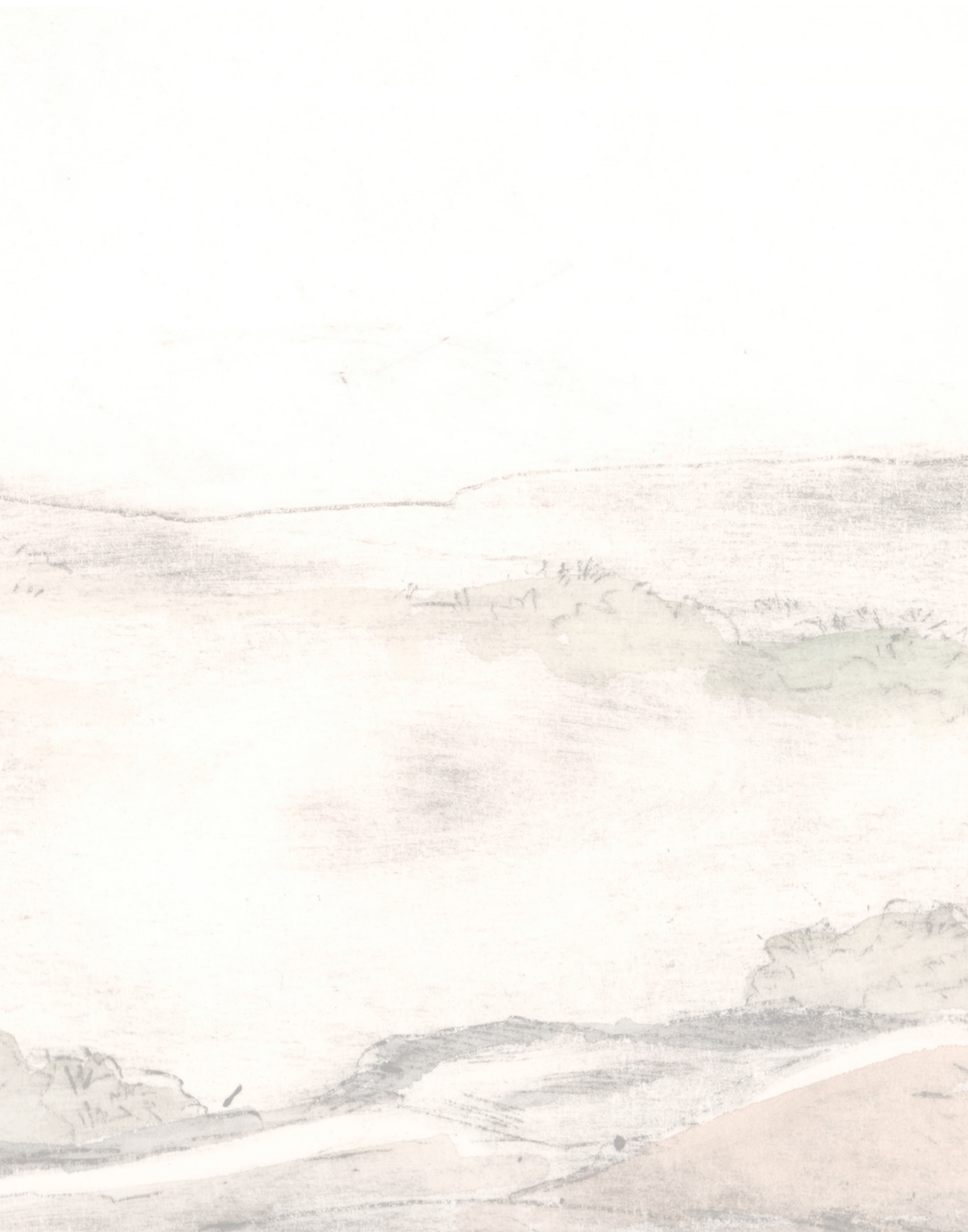

DEEL 6

DE NEPPERS

BEREN DIE GEEN BEREN ZIJN

Hallo, dit boek is nog niet klaar, want je bent de koalabeer vergeten.
Wacht, en de rode panda?
Hoe kon je de wasbeer nou overslaan?

Deze reacties had ik al verwacht. Jullie mensen zijn soms zo voorspelbaar. Ik zou bijna nog een keer 'vandaar dit boek' zeggen. Je hebt dus echte beren, maar ook onechte beren. Die lijken een beetje op ons en hebben om wat voor reden dan ook 'beer' in hun naam gekregen. Maar beren zijn ze allerminst. Dit zijn allemaal neppers.

KOALA

Je kunt een koala honderdduizend keer koalabeer noemen, maar dat maakt hem nog geen beer. Het is een buideldier. Ooit kwamen er Europese kolonisten naar Australië. Die zagen dit kleintje, vonden hem wel een beetje op een beer lijken en – hopla! – vandaar die naam. Maar helaas. Fout.

BEERMARTER

Ja, met zo'n naam kun je alle kanten op, maar een beermarter is geen beer. Mensen zijn hier wel echt heel raar bezig geweest, want het is ook geen marter. Wat het wel is? Familie van de Aziatische civetkatachtige. Dit is een beetje hetzelfde als wanneer ik jou een spinpaard zou noemen of zo. Doe normaal.

WATERBEER (OF BEERDIER)

Dit ukje kreeg zijn naam omdat het een beetje op een beertje lijkt. Dat klopt wel, in de verte. Maar dit dier is niet eens een beetje beer. Het is een piepkleine meercellige van nog geen millimeter groot die je zonder microscoop niet eens ziet. Wel

een heel stoer diertje, en bijna niet dood te krijgen. Maar dat verhaal staat in een ander boek*.

RODE (OF KLEINE) PANDA

Helaas, ook geen beer, ook al noemen mensen hem panda of katbeer. Ja, hij eet soms bamboe, net als een reuzenpanda. Maar dit roofdier is nog eerder verre familie van een wasbeer dan van een beer.

VEELVRAAT

Omdat hij muffig ruikt en er een beetje beerachtig uitziet, denk je meteen dat het een beer is? Zo onaardig. Denk alleen al aan de honingbeer, die heerlijk ruikt. Een veelvraat is geen beer, ook al noemen ze hem in het Engels soms *skunk-bear*, oftewel 'stinkdierbeer'. Hij is familie van de wezel.

WASBEER

Nee, een wasbeer is dus ook geen beer, ook al noemen mensen de wasberenfamilie soms de familie der kleine beren. Waarom hij 'beer' in zijn naam heeft weet ik ook niet. Dit is geen beer, ook al heet hij wel beer. Ik kan er ook niks aan doen, ik heb die namen niet verzonnen.

* Dat boek heet *Slimmer dan je denkt. Over snuggere mieren, briljante gordeldieren en een hengst die aan hoofdrekenen deed.*

ROLSTAARTBEER

Mensen denken vaak dat dit of een aapje of een beertje is, of een kruising van allebei. Maar dit lijkt toch niet eens op een beer? Hij is familie van de wasbeer. Tja, het is jullie soort die voor verwarring zorgt met al die rare namen. Wij niet, en die rolstaart ook niet.

NEUSBEER

Hij heeft een lange neus, vandaar die naam. Maar neusbeest was dan passender geweest, want ook hij hoort niet bij de berenfamilie. Wel weer bij die wasberen.

SLANKBEER

Nee, dit is geen dunne beer. Eerder een dunnere versie van een rolstaartbeer. En jawel, ook deze hoort bij de niet-beerachtige wasberenfamilie. Drukke boel daar.

WOORD VAN DANK

BERENHELDEN

In de zomer van 2024 zag ik vlak voor mijn neus een jonge bruine beer voorbijrennen. Het kleintje zag er geruststellend dik uit, bijna klaar voor de winter die eraan kwam. Sindsdien denk ik elke dag aan die beer.

Het was bij het McNeil River State Game Sanctuary and Refuge in Alaska. Op die plek verblijven elke zomer heel veel wilde bruine beren, en ik mocht er een paar dagen kamperen. Daar, afgesloten van de door mensen bewoonde wereld, zijn de beren helemaal hun wilde zelf. Er komen al meer dan vijftig jaar mensen, maar nooit meer dan tien tegelijk (en nog drie gidsen). Keurig in een rij trekken die mensen elke dag als een slang door het landschap. De tientallen beren laten dat sliertje mensen gewoon links liggen. Ze hebben ze nooit gelinkt aan eten en ook niet aan gevaar. Bij McNeil zijn beren de baas en passen mensen zich aan. En wat denk je? In al die jaren is er nooit iets gebeurd. Geen bruine beer die er ooit een mens aanviel. Zo kan het dus ook. Ik ben de gidsen, en vooral Tom Griffin, heel dankbaar. Een mooiere manier om bruine beren te bestuderen bestaat niet.

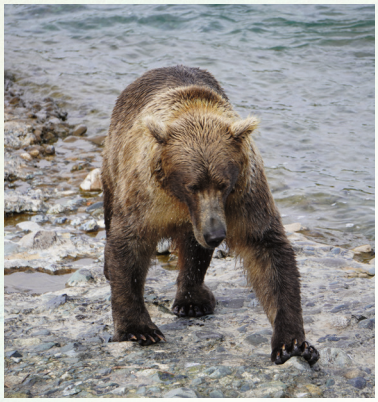

Er zijn ontzettend veel mensen die er alles aan doen om beren te beschermen. Ze lazen mee en/of gaven geweldige adviezen en informatie. Veel dank aan:

Gabriella Fredriksson, berendeskundige en bosbeschermer die als eerste persoon ooit onderzoek deed naar honingberen in het oerwoud van Indonesië.
José Kok, bioloog met een warm hart voor beren.
Christiaan van der Hoeven, panda-expert.
Ximena Vélez-Liendo, bioloog en brilbeerexpert.
Thomas Sharp, bioloog, ecoloog en lippenbeerexpert bij Wildlife SOS.
Joris van de Ven, bioloog en berenkenner.

Marieke: dit droomboek had ik met niemand anders willen maken. Bears in Mind: wat goed dat jullie bestaan. Joya, Joke en Bouwien: bedankt dat jullie zo enthousiast meelazen. Thille en Hannerlie: zo mooi dat jullie onze beren zo liefdevol omarmden. Auke-Florian en Liselotte, jullie maakten het feest nog groter met al jullie geniale berencadeaus. Peter: ik vind het geweldig om al jaren zoveel berenavonturen met jou samen te beleven. Dank je wel, dat je begrijpt waarom het thuis bijna nergens anders meer over gaat.

Lotte

Op www.lottestegeman.com/wijberen vind je meer foto's van de bruine beren in Alaska, en een lijst met de belangrijkste bronnen die voor dit boek zijn gebruikt.

BERENBUBBEL

Wat was het fantastisch om dit berenboek samen met Lotte te mogen maken. Ik vind beren stuk voor stuk prachtig, en de ijsbeer heeft wel echt een bijzondere plek in mijn hart. Al jaren kom ik veel op Spitsbergen, een eiland in de Noordelijke IJszee. Daar zag ik een paar keer een ijsbeer. Het is ongelooflijk om zo'n machtig dier in het wild te zien lopen. Door die ervaring wil ik dat iedereen kan ontdekken wat een schitterende dieren beren zijn.

Het is natuurlijk een hele verantwoordelijkheid om ze te portretteren, en dus haalde ik alles uit de kast en koos ik voor verschillende grafische druktechnieken. Maanden leefde ik in mijn atelier in een briljante berenbubbel. Dat was misschien niet altijd gezellig voor mijn huisgenoten, maar hé: die beren zijn het waard.

Marieke